

UNIVERSITAT ROVIRA i VIRGILI
Facultat de Ciències
de l'Educació i Psicologia

ENSENYAMENT DE MESTRES

D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

TREBALL DE FI DE GRAU

**LA FORMACIÓ DELS DOCENTS D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA
EN DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL**

Alba Tejada Forcadell

Tutora: Mónica Padilla Diasson

Tarragona, 30 de maig de 2024

RESUM

La diversitat afectivosexual és una realitat existent en la societat que no ha sigut mai rellevant en els entorns educatius. Aquest estudi té com a objectiu analitzar la formació dels docents d'Educació Primària sobre diversitat afectivosexual, en el context de la ciutat de Tarragona, i reflexionar sobre la importància i la necessitat d'aquesta. La recerca es basa en un model qualitatiu, fent ús d'entrevistes dirigides a docents d'Educació Primària que permeten investigar sobre els coneixements previs, la formació que han rebut, tant inicial com contínua, conèixer com gestionen aquest àmbit i comprendre en quina posició es troben els centres educatius. Els resultats obtinguts evidencien carències en la formació en diversitat afectivosexual dels docents, fet el qual afecta la capacitat personal i professional per oferir a l'alumnat una educació respectuosa amb la diversitat, ressaltant la necessitat de formació docent en diversitat afectivosexual.

Paraules clau: Diversitat afectivosexual, formació docent, Educació Primària.

RESUMEN

La diversidad afectivosexual es una realidad existente en la sociedad que no ha sido nunca relevante en los entornos educativos. Este estudio tiene como objetivo analizar la formación de los docentes de Educación Primaria sobre diversidad afectivosexual, en el contexto de la ciudad de Tarragona, y reflexionar sobre la importancia y la necesidad de esta. La investigación se basa en un modelo cualitativo, haciendo uso de entrevistas dirigidas a docentes de Educación Primaria que permiten investigar sobre los conocimientos previos, la formación que han recibido, tanto inicial como continua, conocer cómo gestionan este ámbito y comprender en qué posición se encuentran los centros educativos. Los resultados obtenidos evidencian carencias en la formación en diversidad afectivosexual de los docentes, hecho el cual afecta la capacidad personal y profesional para ofrecer al alumnado una educación respetuosa con la diversidad, resaltando la necesidad de formación docente en diversidad afectivosexual.

Palabras clave: Diversidad afectivosexual, formación docente, Educación Primaria.

ABSTRACT

Affective-sexual diversity is an existing reality in society that has never been relevant in educational environments. This study aims to analyze the formative process of primary school teachers on affective-sexual diversity, in the context of the city of Tarragona, and to reflect on the importance and the need for it. The research is based on a qualitative model, using interviews with primary school teachers to investigate their previous knowledge, the training they have received, both initial and continuous, to know how they manage this area and to understand the position of the educational centers. The results obtained show that there is a lack of training in affective-sexual diversity among teachers, which affects their personal and professional capacity to offer students an education respectful of diversity, highlighting the need for teacher education in affective-sexual diversity.

Keywords: Affective-sexual diversity, teacher training, Primary Education.

ÍNDEX:

1.	INTRODUCCIÓ	5
2.	MARC TEÒRIC.....	7
	CAPÍTOL 1: LA DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL.....	7
	CAPÍTOL 2: FORMACIÓ I COMPETÈNCIES DOCENTS	13
	FORMACIÓ DOCENT I ESCOLES INCLUSIVES	16
	CAPÍTOL 3: LEGISLACIÓ.....	17
	LOGSE (1990).....	17
	LOCE (2002)	18
	LOE (2006)	19
	LOMCE (2013).....	21
	LOMLOE (2020)	22
3.	MARC METODOLÒGIC.....	24
	3.1. PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ	24
	3.2. OBJECTIUS	24
	3.3. DISSENY METODOLÒGIC	25
	INTRODUCCIÓ I TEMPORALITZACIÓ	25
	METODOLOGIA I INSTRUMENT DE RECOLLIDA DE DADES	26
	MOSTRA/POBLACIÓ.....	27
	3.4. RESULTATS.....	29
	3.5. CONCLUSIONS	45
4.	BIBLIOGRAFIA.....	48
5.	ANNEXOS.....	52
	ANNEX 1: ENTREVISTA TRANSCRITA A UN MESTRE D'ESCOLA PÚBLICA DE TARRAGONA (home, quaranta-sis anys, tutor 5è Primària).....	52
	ANNEX 2: ENTREVISTA TRANSCRITA A UN MESTRE D'ESCOLA CONCERTADA DE TARRAGONA (home, vint-i-nou anys, tutor)	55

ANNEX 3: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA CONCERTADA DE TARRAGONA (dona, cinquanta-cinc anys, tutora 2n Primària)	59
ANNEX 4: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA PÚBLICA DE TARRAGONA (dona, trenta-cinc anys, tutora 1r de primària)	62
ANNEX 5: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA PÚBLICA DE TARRAGONA (dona, cinquanta-cinc anys, cap d'estudis i tutora)	65
ANNEX 6: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA CONCERTADA DE TARRAGONA (dona, vint-i-vuit anys, tutora)	69

1. INTRODUCCIÓ

Els centres educatius són considerats espais de socialització claus per acompanyar en el desenvolupament de l'orientació sexual i la identitat de gènere de l'alumnat, especialment en les edats compreses durant l'etapa de l'Educació Primària. No obstant això, els models poden ser discriminatoris i continuen sent des de la perspectiva heteronormativa. Es tendeixen a reproduir estereotips i estigmes dirigits a les persones del col·lectiu LGBTIQ+, provocant la invisibilització i exclusió de l'alumnat que no segueix els rols dominants de l'heteronormativitat (Sánchez, 2021). “La repressió social en matèria de sexualitat ha colpejat fortament a aquells que no s'estructuren al voltant del criteri d'heteronormativitat imposat” (Rivas, 2019, p.11).

La diversitat afectivosexual és un tipus de diversitat que existeix i està present a les aules, i és totalment contradictori no oferir una resposta educativa de qualitat des dels centres educatius, ja que forma part del desenvolupament integral de l'alumnat (Sánchez, 2021).

A través d'una educació inclusiva que combati qualsevol discriminació basada en qüestions de gènere, identitat i orientació sexual i tingui en compte les diferències dels estudiants, les escoles poden transformar-se en espais segurs per tots els alumnes (Salas i Salas, 2016). Per aquest motiu, la contínua formació dels docents en educació afectivosexual és imprescindible per començar el canvi educatiu. Arreu del món, aquesta formació és una tasca pendent i es continua considerant un tema tabú (Penna, 2017).

L'article 102 de la LOMCE recull la idea de la formació permanent com a dret i obligació de tot el professorat, de la qual en són responsables tant les Administracions educatives com els mateixos centres educatius. Es considera un aspecte clau per al bon funcionament dels centres la contínua formació dels docents per reciclar-se professionalment i obtenir els recursos adequats per poder-ho dur a terme. Per a aconseguir-ho, és essencial que la preparació i formació del professorat integri, des de les primeres etapes fins a la formació contínua, temes que impulsen la igualtat com a pilars fonamentals en la lluita contra la discriminació i els estereotips de gènere. Aquests continguts han de ser actualitzats per proporcionar eines que facilitin la incorporació de la diversitat afectivosexual tant a l'aula com al conjunt del centre educatiu (Sánchez, 2021).

L'interès personal en aquesta temàtica prové de l'observació de mancances, prejudicis i desconeixences existents en les escoles en àmbits relacionats amb la diversitat afectivosexual, i de com aquesta realitat afecta el benestar dels estudiants. Durant el grau universitari aquesta

temàtica s'ha mencionat en poques ocasions, fet que destaca la necessitat d'abordar-la amb més profunditat. La motivació per tractar aquesta qüestió es fonamenta en la creença que una formació adequada dels docents és essencial per promoure un entorn escolar segur per a tot l'alumnat.

Amb aquesta investigació, mitjançant entrevistes a diversos docents d'Educació Primària d'escoles de Tarragona, es pretén analitzar quina és la formació del professorat d'Educació Primària sobre diversitat afectivosexual.

2. MARC TEÒRIC

En aquest apartat es posa en context el tema sobre el qual es basa la investigació, és a dir, la diversitat afectivosexual i de gènere, descrivint conceptualment alguns termes bàsics per situar i comprendre els diferents conceptes com diversitat, gènere, afectivitat i sexualitat.

Seguidament, es farà una anàlisi de la formació docent que es proporciona als mestres sobre educació inclusiva, ressaltant la necessitat que el professorat rebi i adquireixi formació sobre atenció a la diversitat afectivosexual a les escoles.

Per concloure aquest marc teòric, s'indagarà sobre el recorregut de l'educació afectivosexual en la legislació educativa espanyola des de l'any 1990 fins a l'actualitat.

CAPÍTOL 1: LA DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL

Les escoles guarden silenci sobre la diversitat sexual i de gènere, com la societat en general. Aquest silenci parla mitjançant la veu d'un discurs heteronormatiu en el qual es realitza un procés de diferenciació i rols assignats segons les característiques genitals, separant espais amb aquest criteri i dictaminant formes úniques de ser homes o dones (Aristizábal y Zuluaga, 2020).

L'educació és un dret fonamental, és a dir, tota persona té dret a tenir una educació igualitària, sense tenir en compte el seu origen ètnic, orientació sexual, identitat de gènere o característiques diverses. A causa d'aquesta diversitat en la comunitat escolar, s'ha de garantir la igualtat d'oportunitats de tot l'alumnat des dels centres educatius, eliminant qualsevol esletxa discriminatòria i de segregació, remarcant la inclusió com a objectiu per aconseguir el màxim desenvolupament personal de cada persona. Els avenços socials viscuts els últims anys han manifestat la necessitat d'educar i treballar la sexualitat i l'afectivitat, per assolir la igualtat i promoure climes segurs als centres escolars. És indispensable conèixer prèviament el significat de diferents termes que permeten endinsar-se i entendre la diversitat afectivosexual (Domingo, 2022).

A continuació, s'especificarà el significat de diferents conceptes relacionats amb el tema principal, ja que es considera necessari incloure-ho al treball per aclarir tots els conceptes partint de diferents nivells de coneixement i evitar confusions que sovint es troben en la societat.

Segons el *Glossari de Termes sobre Diversitat Afectivosexual* (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018), la sexualitat “és un aspecte de l'ésser humà present al llarg de la seva

vida que comprèn el sexe, les identitats i els rols de gènere, a més de l'erotisme, el plaer, la intimitat, reproducció i l'orientació sexual. Mitjançant els pensaments, desitjos, creences, actituds, pràctiques i relacions interpersonals es viu i s'expressa la pròpia sexualitat, tot i que no totes aquestes dimensions s'expressen o es viuen sempre. La interacció de factors biològics, socials, econòmics, socials, polítics, culturals, ètics, legals, històrics, religiosos i espirituals influeixen en la sexualitat de cada individu" (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018, pàg. 24).

Cal remarcar que la sexualitat és una construcció social de pràctiques històricament específiques, i la diversitat d'aquesta "es refereix a la gamma completa de la sexualitat, on s'inclou l'atracció, el comportament, la identitat, l'expressió, l'orientació i les relacions sexuals, és a dir, a tots els aspectes dels humans com a éssers sexuats" (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018, pàg. 15).

El ple desenvolupament de la sexualitat es troba influenciat per la satisfacció de necessitats de l'ésser humà, com el desig de contacte, expressió emocional, plaer i amor. Per aquest motiu, definir la sexualitat es considera difícil, a causa de les diverses dimensions que la caracteritzen i són diverses segons la cultura i societat en la qual es troba cada persona.

Al llarg de la història, en el món occidental, s'ha assumit un model de sexualitat caracteritzat per quatre pilars: l'heterosexualitat, la monogàmia, el matrimoni i la reproducció. Això significa que la sexualitat està enfocada a un únic tipus de relació sexo afectiva, formada per un home i una dona, compromesos mitjançant el matrimoni, un contracte social, amb una finalitat clara: reproduir-se. Qualsevol model de sexualitat que sortia d'aquests marges, es considerava anormal. Però és necessari ensenyar i recordar que poden existir tantes sexualitats com individus hi ha en el món, i cada persona pot identificar-se lliurement i diversament amb la seva pròpia sexualitat sense haver de passar per certs patrons establerts per la societat al llarg dels anys.

A continuació, es posa en relleu la imprescindible distinció entre sexe i gènere, que sovint genera confusions, per poder treballar aquests conceptes necessaris per a la investigació i el treball, i per entendre què és la identitat de gènere i si aquesta es troba relacionada amb l'orientació sexual, entre altres conceptes.

El gènere s'endinsa dins la teoria feminista com una nova categoria d'estudi, i mitjançant l'estudi del gènere, les teories feministes analitzen, desglossen i desmenteixen les característiques culturals que distingeixen als homes de les dones.

Des dels anys setanta, el concepte “gènere” ha estat considerat un dels punts claus en la teoria feminista, considerat una eina potencialment analítica, amb la capacitat de descobrir les ideologies sexistes que s’amaguen darrere els textos de ciència humana i social (Osborne, Raquel i Molina Petit, 2008).

Simone de Beauvoir, una de les filòsofes amb més importància per al feminisme de l’època, va escriure *El segundo sexo*, on apareix la frase més coneguda i amb ressò de la seva obra: “No es neix dona, s’arriba a ser-ho” (Beauvoir, pàg. 87, 1989). Amb aquesta famosa frase, Beauvoir destaca la seva idea que la feminitat no és una conseqüència natural donada per ser dona biològicament, sinó que és un resultat de la socialització i les expectatives imposades per la societat, per aquest motiu, el gènere és una construcció social que va més enllà de les diferències biològiques. Al llarg de la seva obra, la filòsofa reflecteix la seva perspectiva sobre la condició de la dona en la societat i la seva crítica a tot allò que ve determinat biològicament i socialment que limita a les dones. La societat, en conjunt, contribueix a la construcció de la identitat de la dona. Amb la seva obra va contribuir significativament a la comprensió del gènere i la construcció social de la identitat de gènere, la qual argumenta que la diferència entre els sexes no és simplement biològica, sinó que es construeix socialment, assignant rols, expectatives i normes específiques tant a dones com a homes, creant d’aquesta manera les categories de gènere i els seus comportaments.

Segons Pichardo, en el moment del nostre naixement, la societat ens assigna un sexe, home o dona, que va lligat amb la corresponent identitat de gènere i unes determinades conductes i característiques (Pichardo et al., 2015).

En conclusió, la distinció entre sexe i gènere s’ha evidenciat de tal forma que “sexe” pot ser definit com tot allò que expressen les diferències biològiques i físiques diferencials com són els cromosomes, genitals i hormones, entre altres, mentre que “gènere” inclou una sèrie de categories socialment construïdes (Sánchez, 2022).

Remarcant que el gènere és una construcció social, com ja s’ha argumentat anteriorment, la identitat de gènere no ho és, passant a ser una construcció individual. Aquest canvi és degut al fet que la identitat de gènere es construeix amb tota la informació social i cada individu la fa pròpia, diferenciada i única. En els Principis de Yogyakarta (2007), la identitat de gènere es defineix com independent del sexe registral i es determina amb la vivència interna i individual del gènere tal com cadascú se sent profundament.

Avui dia, es troben individus cisgènere que desenvolupen la seva identitat alineada amb el gènere assignat en néixer, segons el seu sexe biològic (Pichardo et al., 2015).

A més, hi ha persones que desafien aquests estàndards, sentint-se còmodes només identificant-se amb el gènere oposat al que se'ls va assignar en néixer; això es coneix amb el terme de persones trans. Es diferencien dos conceptes diferents, però no necessàriament oposats ni contraris: les persones transsexuals i les persones transgènere. La paraula transsexual és l'adjectiu amb el qual es descriu a les persones que volen o ja han realitzat certs canvis en les característiques sexuals, tant primaris com secundaris, mitjançant intervencions mèdiques, sigui en termes de cirurgia o d'hormones, per feminitzar-se o, contràriament, masculinitzar-se. Habitualment, aquests canvis van acompanyats també de canvis en el seu gènere. El terme transgènere s'utilitza per descriure a les persones que no es troben d'acord amb el sexe assignat en néixer, però no totes aquestes persones volen o han alterat els seus cossos amb hormones o cirurgies. Aquest fet és el que diferencia els dos termes. Cal recordar i remarcar que sempre s'ha de fer ús del terme que la persona vol que s'usi per descriure's i referir-se a ella mateixa, com a dret principal d'autodeterminació de les persones (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018).

El fet que algunes persones trans vulguin modificar els seus genitals o parts del cos no implica que tinguin una aversió cap a aquests i manifestin disfòria de gènere. Aquest concepte es refereix al malestar que acompanya el fet que no coincideix el gènere viscut amb el gènere assignat. El grau de disfòria és totalment variable o inclús inexistent per algunes persones trans, que habitualment depèn de les pressions i estigmes externs que han patit sobre els seus cossos i la seva identitat (Grassi, 2017).

De tal manera, també existeixen persones que no se senten identificades amb cap d'aquests gèneres i construeixen la seva pròpia identitat fora dels motlles del binarisme masculí i femení. Dins d'aquesta manifestació de gènere, es poden trobar persones bigènere, que tenen identitat o expressió de gènere masculina i femenina, simultàniament o alternant les dues expressions. També es troben les persones no binàries, identitat de gènere contrària al binarisme, i persones anomenades gènere fluid, que no s'identifiquen amb una sola identitat de gènere, poden canviar entre masculí, femení o altres (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018).

Dins d'aquesta diversitat sexual, existeixen també les persones intersexuals, vulgarment conegudes com a hermafrodites, les quals tenen característiques físiques dels diferents sexes,

amb genitals externs de formes ambigües, que no es poden col·locar en l'estandarditzada classificació d'home o dona.

L'expressió de gènere és la construcció externa de la identitat de gènere, és a dir, la forma d'expressar el nostre gènere a la societat, mitjançant principalment el nom, la manera de vestir, de parlar i un llarg etcètera. Hi ha persones que se senten còmodes en la seva identitat de gènere i no pretenen canviar-la, però trenquen amb les normes imposades de masculinitat i feminitat. Això no les fa ser persones trans, sinó que la seva expressió de gènere és diferent del que espera la societat relacionada amb el seu sexe (Pichardo et al., 2015).

Per altra banda, es considera necessari destacar diferents conceptes sobre orientació sexual, iniciant amb aquest concretament. En el document que recull els Principis de Yogyakarta (2007), principis sobre l'aplicació de la legislació internacional de drets humans en relació amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, es defineix l'orientació sexual com la capacitat personal de sentir atracció emocional, afectiva i sexual per persones d'un gènere diferent del seu, o del mateix, o de diferents gèneres, incloent-hi la capacitat de mantenir relacions íntimes i sexuals amb aquestes, o la falta d'interès o atracció sexual (asexualitat).

L'orientació sexual es comença a construir molt aviat i és resultat d'una interacció complexa de factors biològics, cognitius i de tot allò que envolta a la persona. No és una elecció personal, ni es pot canviar mitjançant la pròpia voluntat o teràpies, i és totalment independent de la identitat i expressió de gènere de cada individu (Grassi, 2017).

Una de les principals característiques de l'orientació sexual és la diversitat, ja que el desig sexual i afectiu pot ser de diferents formes. Segons el *Glossari de Termes sobre Diversitat Afectivosexual* (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018), en l'heterosexualitat l'atracció física i emocional es dirigeix cap a les persones del sexe oposat. En canvi, l'homosexualitat fa referència a les persones gais o lesbianes, que senten atracció per persones del mateix sexe. També existeix la bisexualitat, que no discrimina segons el sexe, ja que se sent atreta per ambdós. Semblant a la bisexualitat, trobem la pansexualitat, l'atracció eròtica i afectiva cap a altres persones independentment del sexe, gènere, identitat de gènere, orientació sexual o rols sexuals. També destaca l'asexualitat com a tipus d'orientació sexual en la qual no se sent atracció eròtica cap a altres persones, però no exclou la capacitat de relació afectiva i romàntica. A més, hi ha un terme poc conegut anomenat demisexualitat, que el formen aquelles persones que només experimenten atracció sexual si formen una forta connexió emocional amb l'altre.

Aquest recull de termes sobre la diversitat sexual ha evolucionat amb el pas del temps, tal com la societat ha avançat i els conceptes s'han anat adaptant als canvis produïts.

Les persones amb orientacions sexuals i identitats de gènere diferents de les concebudes tradicionalment en la societat es van unir, creant la comunitat LGBT, per aconseguir erradicar la discriminació cap a les lesbianes, gais, bisexuals i trans, i defensar els drets humans propis.

L'acrònim LGBT es va crear l'any 1990, substituint la LGB (lesbianes, gais i bisexuals), per adoptar i abraçar dins del col·lectiu a les persones trans, deixant enrere la "comunitat gai". Un dels antecedents històrics més importants de la comunitat LGTB va succeir a Florència l'any 1494, quan un grup d'homes joves va sortir al carrer per fer front als intents de repressió de l'homosexualitat per part de les autoritats. Els disturbis de Stonewall, Estats Units, l'any 1969, són uns dels precedents que va donar força a la comunitat (Ramírez, 2022).

A mesura que aquest col·lectiu ha anat avançant, ha canviat la nomenclatura, afegint lletres fins a formar l'acrònim que s'utilitza avui en dia per incloure qualsevol diversitat dins de la comunitat, creant l'acrònim LGBTIQ+, on s'inclouen les persones intersexuals, el terme queer i el +, que s'utilitza per representar la inclusió d'altres identitats sexuals o de gènere que no estan explícitament representades en les lletres de l'acrònim principal. La inclusió del "+" a l'acrònim és un recordatori que la diversitat de les identitats sexuals i de gènere és àmplia i continua.

El terme queer prové de l'anglès i s'emprava per referir-se al col·lectiu LGBT. Aquesta paraula s'usava amb propòsits despectius, i comporta gran controvèrsia en les persones que formen el col·lectiu, ja que algunes no se senten còmodes utilitzant aquest terme, però molts joves del col·lectiu l'usen amb la intenció d'afirmar-se a ells mateixos. Descriu també un corrent de pensament i social, d'abundant presència en els Estats Units a partir dels anys 80 i 90, on es busca visibilitzar i potenciar la diversitat humana en tots els aspectes i fugir de les identitats fixes, apostant per la versatilitat i la varietat (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018). La traducció directa de la paraula "queer" és "estrany".

Avui en dia encara es fa evident que totes aquestes realitats diverses estan al punt de mira i són objecte de burles i discriminacions en diferents àmbits al llarg de la vida, sobretot entre els grups d'edat més vulnerables: els menors d'edat i les persones d'edats avançades. Per posar nom a totes aquestes discriminacions que pateixen les persones del col·lectiu sorgeix el terme "LGBTifòbia", amb l'objectiu de donar visibilitat als problemes de discriminació i odi cap a les persones per raons d'orientació sexual o identitat de gènere (Muela, 2021).

Durant el procés de socialització primària i secundària es desenvolupen les actituds sobre com han de manifestar-se i ser les categories socials de sexe i de gènere de cada persona. Els processos performatius que construeixen la identitat, la creació de patrons i dinàmiques futures de violència cap a les persones no normatives deriven dels espais on es posen a prova i es reforcen els processos d'inclusió i exclusió, és a dir, a les escoles i instituts, que són els primers espais per excel·lència on es perpetuen aquestes dinàmiques (Berná, 2012).

Per tot això, els docents han de reflexionar sobre els estereotips i discriminacions que existeixen sobre la diversitat afectivosexual i exercir una educació lliure de violències, garantint un entorn segur i informació qualitativa sobre educació en diversitat pels infants i joves.

CAPÍTOL 2: FORMACIÓ I COMPETÈNCIES DOCENTS

L'educació és l'eina més important per l'autodescobriment de cada individu. Proporciona eines i oportunitats per afrontar aspectes socials i culturals, així com per reflexionar sobre la seva identitat. Dins dels diversos components de la identitat trobem la sexual, que es considera un dels aspectes fonamentals pel desenvolupament total de cada persona des dels primers anys de vida. Per aquest motiu, és imprescindible abordar aquest tema des de l'educació (Palacios-Hidalgo, 2021).

L'educació sexual a Europa va començar a Suècia el 1955, estenent-se a altres països occidentals en les dècades següents, tot i que en Europa Central i Oriental el procés va ser més lent. La disponibilitat d'anticonceptius i la legalització de l'avortament als anys 70 i 80 van marcar una separació entre sexualitat i reproducció, impulsant una "revolució sexual". L'educació es va centrar en la prevenció d'embarassos no desitjats, malalties de transmissió sexual i abús sexual. Els mitjans de comunicació van influir en la percepció negativa de la sexualitat dels adolescents. La manca d'informació precisa va portar a la necessitat d'una educació sexual més integral i basada en valors. Aquest nou enfocament considera la sexualitat com un aspecte biopsicosocial. Professionals de l'educació i la psicologia van assumir un paper crucial en aquest procés, superant intervencions amb mirada purament biològica. Des de fa uns anys, es promou el suport i la capacitació dels adolescents per gestionar la sexualitat de manera responsable i satisfactòria, en lloc de centrar-se únicament en els riscos i problemes associats (Fernández, 2016).

El professorat juga un paper crucial en la promoció de la diversitat sexual i de gènere a les aules, actuant com a transmissor de valors inclusius i com a agent socialitzador. El seu compromís és essencial per a aconseguir la inclusió en l'entorn educatiu (Ainscow, 2001). És necessari que els docents rebin una formació actualitzada i estiguin sensibilitzats sobre els beneficis de la inclusió, a més de comptar amb materials adequats per a recolzar la seva feina (Gómez, 2005).

La falta d'atenció específica en els plans de formació del professorat respecte a la diversitat sexual i de gènere destaca la necessitat de millorar aquesta capacitat en tots els nivells educatius (López Soler, 2003). Incorporar valors inclusius a les aules és essencial per a contrarestar actituds homofòbiques i evitar la normalització de comportaments excloents (Gómez, 2005).

La falta de formació del professorat és evident en situacions d'assetjament per motius de gènere o sexualitat, on els docents poden romandre passius davant la situació (Pichardo i De Stéfano, 2015), impactant negativament en l'ambient educatiu i la inclusió. Per tant, la formació es converteix en un dret i una responsabilitat tant del professorat com de les institucions educatives i les Administracions, que han d'introduir continguts actualitzats per a abordar les diversitats sexe-gènèriques. Aquesta formació ha de ser present en totes les etapes educatives, proporcionant eines per a eliminar desigualtats i afrontar situacions difícils en l'alumnat (Camacho, 2006). Es busca una formació orientada a millorar la qualitat educativa, preparant a docents per a formar ciutadanes compromeses i independents en una societat diversa i canviant (Bejarano i Mateos, 2015).

Els docents han de reflexionar sobre la seva pràctica educativa i prejudicis per a promoure pràctiques inclusives i oferir espais de diàleg que abordin les diversitats sexe-gènèriques. És necessari integrar la diversitat sexe-gènèrica en els plans de formació del professorat per a garantir una participació activa i la creació d'escoles que respectin i defensin la diversitat (Vela, 2017).

Els docents formats en diversitat afectivosexual podran adaptar els continguts, objectius i la resta d'elements curriculars de les seves programacions per respondre a les necessitats dels estudiants respecte a aquest tema. De la mateixa forma que tindrà les eines per aprofitar qualsevol oportunitat com pot ser una conversa, un conflicte o una activitat per abordar el tema i que els alumnes tinguin la plena llibertat per expressar pensaments, qüestions o dubtes que els hi sorgeixin sobre la diversitat afectivosexual.

Com expressa Venegas (2010), encara avui en dia no està explícitament present l'educació en sexualitat i afecte, però hi ha al·lusions a la prevenció i responsabilitat, sense enfocar en bones pràctiques, empatia i plaer, entre altres temes imprescindibles.

La formació inicial del professorat respecte a aquest tema normalment és heterogènia, dispersa, selectiva i escassa. Com que no és una formació obligatòria, es converteix en una elecció que existeix una gran part de docents que no seleccionen i, per tant, no reben aquesta formació (Martínez et al., 2013).

Segons López Soler (2015), existeixen diferents categories de mestres segons el seu estil per actuar respecte a l'educació afectivosexual, tots marcats per la mancança de formació:

- El professorat evasiu, que fuig d'aquest tipus d'educació, sigui per vergonya o per no considerar-ho responsabilitat o tasca seva.
- El punitiu, que prohibeix i controla tot el que tingui a veure amb aquesta educació.
- Laissez faire, que entén l'interès de l'alumnat respecte al tema, però no intervé en cap moment.
- L'ambigu, per la falta de formació, no té una opinió clara sobre el tema i mostra dubtes.
- El professorat sobreprotector, que se centra a protegir als alumnes, ja que considera que no és un tema corresponent per les seves edats i ho evita.
- L'assertiu, que intenta respondre adequadament els dubtes que puguin sorgir dels interessos dels alumnes, implicant-se en el tema i transmetent confiança als alumnes.

Segons Donoso i Velasco (2013), les universitats han d'integrar la igualtat en l'ensenyament i recerca en tots els àmbits acadèmics per a prevenir actituds discriminatòries cap a grups minoritaris.

De Stéfano et al. (2015) van ressaltar la importància d'implementar tècniques qualitatives per a promoure actituds positives cap a la diversitat afectiu-sexual en els estudiants. Aquestes tècniques inclouen l'observació participant i tallers sobre diversitat corporal, afectiu-sexual i familiar, amb l'objectiu de generar noves estratègies. Es busca crear una comunitat educativa inclusiva que no exclogui a les persones LGBT, com sol ocórrer en l'atenció a la diversitat (De Stéfano et al., 2015).

Cava i Musitu (2002) van subratllar la importància de conrear valors com la convivència, acceptació de la diversitat i empatia per a desenvolupar una comunitat educativa inclusiva. De

la mateixa manera, Domínguez i Vázquez (2015) van assenyalar que treballar de manera cooperativa en grups heterogenis és fonamental per a promoure aquests valors.

Actualment, Espanya es considera un referent internacional en la lluita per al reconeixement i respecte de la diversitat afectivosexual. Respecte a termes de legalitat, el país compta amb un seguit de lleis que garanteixen els drets al matrimoni i l'adopció de parelles homosexuals, diverses lleis LGTBIQ+ i d'identitat de gènere, que ofereixen una gran protecció i seguretat pel col·lectiu. Malgrat que existeixen aquestes lleis que emparen a les persones del col·lectiu, la societat no ha avançat completament per poder acompanyar aquestes lleis. Les persones que es troben dins del col·lectiu i totes aquelles que es qüestionen el sistema cisheteropatriarcal continuen trobant-se amb diferents riscos, com el d'exclusió, discriminació, agressions i diferents violències, tant físiques com psíquiques (Pichardo et al., 2020).

FORMACIÓ DOCENT I ESCOLES INCLUSIVES

En els darrers anys, s'està presenciant un canvi considerable en la forma d'abordar l'atenció a tots els estudiants dins del sistema educatiu actual. En la legislació present, la LOMLOE, s'ha establert l'educació inclusiva com a principi fonamental en l'educació bàsica. Segons el Comitè sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (CDPD) que es troba dins de l'ONU, l'educació inclusiva ha de considerar-se un dret per a totes les persones. A més, l'Agenda 2030 ha marcat l'objectiu de desenvolupament sostenible número 4, que busca garantir una educació inclusiva per a tothom, prioritzant, en primer lloc, a grups vulnerables.

L'educació inclusiva no és només un enfocament educatiu, sinó una filosofia de vida que atén les necessitats individuals de cada estudiant, proporcionant a cada individu un sentit de pertinença i suport dins la comunitat educativa escolar. Per aconseguir aquest ideal, és essencial transformar l'enfocament educatiu que busca l'homogeneïtzació de la societat, la qual cosa requereix la participació activa del professorat i una reflexió sobre les seves pràctiques.

Els mestres juguen un paper fonamental en aquest procés, i la seva formació inicial i continuada són essencials per assolir aquesta transformació de la qual parlàvem anteriorment. La formació docent es divideix en dues etapes: la inicial, que s'adquireix durant el grau universitari, i la permanent, que implica actualitzar constantment els coneixements i les habilitats del professorat per adaptar-se a les diverses necessitats de la societat i l'educació.

La inclusió educativa representa un repte crucial per proporcionar una educació de qualitat que respongui a les necessitats de tots els infants i joves. Els docents han de ser conscients de les

desigualtats socials i treballar perquè l'escola funcioni com un agent de canvi social, abordant i modificant les necessitats educatives i socials. És necessari integrar la diversitat afectivosexual en el procés d'ensenyament i aprenentatge, assegurant que cap estudiant LGBTIQ+ sigui exclòs i satisfent les seves necessitats dins l'entorn educatiu (Penna, 2012).

CAPÍTOL 3: LEGISLACIÓ

Els intents i esforços per implementar metodologies que ajudin a fomentar l'educació sexual han resultat ser sempre infructuosos a Espanya. En matèria d'educació formal, els canvis constants en la legislació educativa han obstaculitzat els avenços educatius, inclosa la diversitat afectivosexual. Aquests fets contradiuen les directrius d'organismes internacionals com la UNESCO, que destaquen la importància de l'educació sexual integral en el sistema educatiu. L'aprovació de la LOMLOE l'any 2020 marca la necessitat d'abordar explícitament l'educació en diversitat afectivosexual curricularment, fet que en les anteriors lleis no havia succeït.

En aquest apartat es contextualitza el tracte de l'educació afectivosexual en les diferents lleis orgàniques sobre educació establertes per l'Estat Espanyol, des de l'any 1990, amb la LOGSE, passant per la LOCE (2002), la LOE (2006), la LOMCE (2013) i conclouent amb la darrera llei, l'actual, la LOMLOE (2020).

LOGSE (1990)

Amb l'aprovació de la LOGSE (Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu) es van incloure continguts específics d'educació afectivosexual mitjançant el que van nomenar "Temes Transversals". Aquests temes servien per enfocar les assignatures cap a un model centrat en educació en valors, amb l'objectiu d'ensenyar als alumnes la realitat que vivien des dels temes tractats.

En el preàmbul de la Llei Orgànica 1/1990, de 3 d'octubre, d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE), he pogut observar que apareixen al·lusions a la importància del tractament de continguts sobre educació per la igualtat, un dels Temes Transversals que pretenia implementar la llei:

"L'objectiu primer i fonamental de l'educació és el de proporcionar als nens i a les nenes, als joves d'un sexe i l'altre, una formació plena que els permeti conformar la seva pròpia i essencial

identitat, així com construir una concepció de la realitat que integri alhora el coneixement i la valoració ètica i moral d'aquesta. Tal formació plena ha d'anar dirigida al desenvolupament de la seva capacitat per a exercir, de manera crítica i en una societat plural, la llibertat, la tolerància i la solidaritat.” (LOGSE, 1990, pàg. 28927).

“L'educació permet, en fi, avançar en la lluita contra la discriminació i la desigualtat, siguin aquestes per raó de naixement, raça, sexe, religió o opinió, tinguin un origen familiar o social, s'arrosseguin tradicionalment o apareguin contínuament amb la dinàmica de la societat.” (LOGSE, 1990, pàg. 28927).

També fa referència a la necessitat de formació permanent i continuada, adaptant-se a les noves realitats i a la societat canviant:

“De la formació i instrucció que els sistemes educatius són capaços de proporcionar, de la transmissió de coneixements i sabers que assegurin, de la qualificació de recursos humans que aconseguen, depèn la millor adequació de la resposta a les creixents i canviant necessitats col·lectives.” (LOGSE, 1990, pàg. 28927).

Es comencen a incorporar aspectes i conceptes imprescindibles per educar en igualtat d'oportunitats entre sexes, fent referències a conceptes com “llibertat”, “solidaritat” i “tolerància”. S'evidencia la necessitat de renovar l'educació i donar eines que ajudin i permetin als alumnes formar la seva pròpia identitat, fomentant tots els valors esmentats anteriorment i participar responsablement en la societat (Franco i Fernández, 2016).

Considero necessari destacar que en aquesta llei apareix per primera vegada el llenguatge inclusiu en la legislació educativa espanyola, visibilitzant d'aquesta manera ambdós sexes utilitzant “nens i nenes”.

Per altra banda, podem veure que no es menciona directament cap dels aspectes relacionats amb l'afectivitat i la sexualitat.

LOCE (2002)

La Llei Orgànica 10/2002, de 23 de desembre, de Calidad de la Educación (LOCE), segueix els mateixos passos que l'anterior llei. De la mateixa manera, s'enfoca als aspectes relacionats amb l'educació en igualtat, sense mencionar de forma directa l'educació afectivosexual.

En aquesta llei s'evidencia la importància d'una educació de qualitat per totes les persones, sense discriminació per gèneres, amb l'objectiu d'aconseguir el ple desenvolupament, tant individualment, per cada persona, com socialment, amb visió de comunitat. A més, s'afirma la importància de la transmissió de valors que fomentin el respecte cap als altres. Aquests aspectes es poden veure en els següents paràgrafs del preàmbul de la LOCE:

“L'assoliment d'una educació de qualitat per a tots, que és l'objectiu essencial de la present Llei, és una fi les arrels de la qual es troben en els valors humanistes propis de la nostra tradició cultural europea. I a més, constitueix, en el moment present, un instrument imprescindible per a un millor exercici de la llibertat individual, per a la realització personal, per a l'assoliment de cotes més elevades de progrés social i econòmic i per a conciliar, en fi, el benestar individual i el benestar social.” (LOCE, 2002, pàg. 45188).

“Tant l'Educació Infantil com l'Educació Primària es configuren com un període decisiu en la formació de la persona, ja que és en aquestes etapes quan s'assenten els fonaments, no sols per a un sòlid aprenentatge de les habilitats bàsiques en llengua, càlcul i llengua estrangera, sinó que també s'adquireixen, per a la resta de la vida, hàbits de treball, lectura, convivència ordenada i respecte cap als altres.” (LOCE, 2002, pàg. 45190).

“El sistema educatiu ha de procurar una configuració flexible, que s'adapti a les diferències individuals d'aptituds, necessitats, interessos i ritmes de maduració de les persones, justament per a no renunciar a l'assoliment de resultats de qualitat per a tots.” (LOCE, 2002, pàg. 45190).

Després de revisar el preàmbul d'aquesta llei, es pot observar un retrocés respecte a la llei anterior, la LOGSE, ja que en la nova llei no apareixen paraules com llibertat, tolerància ni respecte. Continuant amb la llei anterior, no es fa menció tampoc a cap idea relacionada amb el sexe, el gènere ni l'afectivitat. La llei no està escrita en llenguatge inclusiu ni es fa referència al terme diversitat en cap punt.

LOE (2006)

En aquesta llei, la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació (LOE), es fa ja una aposta més completa sobre continguts relacionats amb l'educació afectivosexual. En el preàmbul d'aquesta llei podem observar la preocupació pel desenvolupament de la personalitat i l'afectivitat dels alumnes:

“L’educació és el mitjà més adequat per a construir la seva personalitat, desenvolupar al màxim les seves capacitats, conformar la seva pròpia identitat personal i configurar la seva comprensió de la realitat, integrant la dimensió cognoscitiva, l’afectiva i l’axiològica. Per a la societat, l’educació és el mitjà de transmetre i, al mateix temps, de renovar la cultura i el patrimoni de coneixements i valors que la sustenten, d’extreure les màximes possibilitats de les seves fonts de riquesa, de fomentar la convivència democràtica i el respecte a les diferències individuals, de promoure la solidaritat i evitar la discriminació, amb l’objectiu fonamental d’aconseguir la necessària cohesió social.” (LOE, 2006, pàg. 17158).

“Entre els fins de l’educació es ressalten el ple desenvolupament de la personalitat i de les capacitats afectives de l’alumnat, la formació en el respecte dels drets i llibertats fonamentals i de la igualtat efectiva d’oportunitats entre homes i dones, el reconeixement de la diversitat afectivosexual, així com la valoració crítica de les desigualtats, que permet superar els comportaments sexistes.” (LOE, 2006, pàg. 17162).

“Finalment, es fa referència a l’alumnat estranger, a les víctimes del terrorisme i d’actes de violència de gènere, al règim de les dades personals dels alumnes, a la incorporació de crèdits per a la gratuïtat del segon cicle d’educació infantil i al foment de la igualtat efectiva entre homes i dones.” (LOE, 2006, pàg. 17164).

En la LOE es reconeix que l’educació no té només com a objectiu transmetre coneixements, sinó també formar ciutadans crítics, responsables i respectuosos envers els drets humans, la diversitat i la igualtat. La llei emfatitza la importància de l’educació afectivosexual com a part fonamental de la formació integral dels alumnes. Destaca la necessitat de promoure el desenvolupament ple de la personalitat i les capacitats afectives dels alumnes, així com el respecte als drets humans i la igualtat d’oportunitats entre homes i dones. A més, es reconeix explícitament, per primera vegada, la diversitat afectivosexual, la qual cosa implica la inclusió i el respecte cap a les diferents orientacions sexuals i identitats de gènere.

Com es pot observar en els anteriors paràgrafs extrets del preàmbul de la llei, també es posa l’accent en la valoració crítica de les desigualtats i en la superació de comportaments sexistes, la qual cosa evidencia el compromís de l’educació en la lluita contra la discriminació de gènere i la promoció de la igualtat real entre homes i dones. Així mateix, es reconeixen situacions específiques que poden afectar el desenvolupament integral dels alumnes, com l’atenció a estudiants estrangers, víctimes del terrorisme i de la violència de gènere, reforçant l’enfocament inclusiu i protector de la LOE.

En conclusió, la Llei Orgànica d'Educació de 2006 estableix un marc legal que reconeix l'educació com un dret fonamental i un pilar clau per al desenvolupament humà i social. Mitjançant els seus principis i objectius, la llei dona importància a una educació integral que abordi tant els aspectes cognitius com els afectius i de valors, incloent-hi l'educació afectivosexual, amb la finalitat de formar ciutadans compromesos, crítics i respectuosos envers la diversitat i la igualtat.

LOMCE (2013)

La Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per la Millora de la Qualitat Educativa, també coneguda com a LOMCE, torna a utilitzar el llenguatge inclusiu, insisteix en la introducció als centres educatius de diferents valors, com la tolerància, la diversitat i la llibertat, amb l'objectiu de fomentar el respecte i la igualtat per arribar a una societat més justa. En el preàmbul d'aquesta llei hi ha paràgrafs que es considera necessaris destacar:

“Només un sistema educatiu de qualitat, inclusiu, integrador i exigent, garanteix la igualtat d'oportunitats i fa efectiva la possibilitat que cada alumne o alumna desenvolupi el màxim de les seves potencialitats.” (LOMCE, 2013, pàg. 97859).

“La realitat familiar en general, i en particular en l'àmbit de la seva relació amb l'educació, està experimentant profunds canvis. Són necessaris canals i hàbits que ens permetin restaurar l'equilibri i la fortalesa de les relacions entre alumnes, famílies i escoles.” (LOMCE, 2013, pàg. 97859).

“Un dels principis en els quals s'inspira el Sistema Educatiu Espanyol és la transmissió i posada en pràctica de valors que afavoreixin la llibertat personal, la responsabilitat, la ciutadania democràtica, la solidaritat, la tolerància, la igualtat, el respecte i la justícia, així com que ajudin a superar qualsevol tipus de discriminació.” (LOMCE, 2013, 97866).

En aquesta llei es comença a fer menció de la diversitat familiar que és evident en la societat, deixant veure que les famílies tradicionals ja no són l'únic tipus de família que existeix i es visibilitza, sinó que hi ha una gran diversitat de conjunts familiars que han de ser inclosos.

Per altra banda, en el preàmbul de la LOMCE no es menciona la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, ni al foment de l'equitat entre diversos sexes.

LOMLOE (2020)

La LOMLOE, Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la que es modifica la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació, és la llei actual, que deroga les modificacions fetes per la LOMCE a la LOE, per tornar a implantar la llei del 2006 però amb noves modificacions.

En termes d'educació afectivosexual, la LOMLOE és la primera llei que estableix que ha de ser una part imprescindible de l'educació, i s'ha d'abordar en tots els nivells educatius de forma transversal.

La llei aprovada el 2020 dona importància a l'educació afectivosexual en el desenvolupament integral dels alumnes i remarca la capacitat per decidir responsablement en aspectes de la vida sexual d'aquests. A més, la llei actual promou la diversitat sexual i la igualtat de gènere com valors necessaris per combatre la violència de gènere i la discriminació i l'assetjament. Aquestes afirmacions es troben expressades en la llei:

“Es fomentaran de manera transversal l'educació per la salut, inclosa l'afectivosexual, la igualtat entre homes i dones, la formació estètica i el respecte mutu i la cooperació entre iguals.” (LOMLOE, 2020, pàg. 122874).

“El desenvolupament de la igualtat de drets, deures i oportunitats, el respecte a la diversitat afectivosexual i familiar, el foment de la igualtat efectiva de dones i homes a través de la consideració del règim de la coeducació de nens i nenes, l'educació afectivosexual, adaptada al nivell maduratiu, i la prevenció de la violència de gènere, així com el foment de l'esperit crític i la ciutadania activa.” (LOMLOE, 2020, pàg. 122881).

La llei també decreta la necessitat de formació docent per aconseguir el bon funcionament de l'educació afectivosexual, adaptada a les necessitats dels alumnes. Per aconseguir-ho, promou la formació contínua dels docents en aquest àmbit, tal com es pot veure reflectit en la llei:

“Les Administracions públiques, en l'àmbit de les seves competències, continuaran impartint formació inicial i continuada al personal al seu servei sobre diversitat en matèria d'orientació sexual, identitat sexual, expressió de gènere i característiques sexuals, sobre diversitat familiar i sobre igualtat i no discriminació de les persones LGTBI.” (LOMLOE, 2020, pàg. 30465).

L'educació afectivosexual sempre ha sigut un tema de controvèrsia en el país, i va generar una gran polèmica entre els partits polítics de l'oposició, més conservadors. Aquests reclamen des de fa uns anys establir la iniciativa que es coneix com a “pin parental”. El “pin parental” permetria que les famílies dels alumnes decidissin si els seus fills i filles poden o no participar

en activitats en les quals s'ensenyin temes com la diversitat sexual, la igualtat de gènere o l'educació afectivosexual.

En conclusió, el “pin parental” es considera inconstitucional, tan en forma com en contingut. Segons la Constitució, l'educació al nostre país busca promoure el lliure desenvolupament de la personalitat i el respecte als drets fonamentals. Per tant, les famílies no poden evitar que s'ensenyin temes com la diversitat afectivosexual, la igualtat de gènere o la salut sexual, fins i tot si aquests entren en conflicte amb els seus valors o ideals. A més, els infants tenen dret a rebre educació afectivosexual i de gènere com a part de la seva formació, per a protegir els seus drets en l'àmbit educatiu. Aquests drets de les famílies són temporals i secundaris, ja que es prioritzen els menors en el seu dret a l'educació (Luis, 2021).

3. MARC METODOLÒGIC

3.1. PREGUNTA D'INVESTIGACIÓ

La pregunta d'investigació del marc metodològic del present Treball de Fi de Grau és la següent: Els docents d'Educació Primària de les escoles de Tarragona estan formats en diversitat afectivosexual?

Aquesta qüestió és imprescindible per comprendre el nivell de preparació i sensibilització dels docents respecte a la diversitat afectivosexual, i els resultats esperats d'aquesta investigació poden proporcionar una visió clara sobre l'estat de la formació docent en aquest àmbit a les escoles de Tarragona. A més, els resultats d'aquest treball poden servir com a base per a introduir la reflexió necessària sobre la qüestió i implementar programes de formació continuada dirigits a millorar les competències i els coneixements dels mestres en aquest camp.

3.2. OBJECTIUS

Objectiu general 1: Analitzar la formació del professorat d'Educació Primària sobre diversitat afectivosexual, de diferents escoles de la ciutat de Tarragona:

Objectius específics:

- 1.1. Descobrir quin és el coneixement dels mestres sobre diversitat afectivosexual.
- 1.2. Identificar quina formació han rebut i reben permanentment sobre diversitat afectivosexual.
- 1.3. Conèixer com gestionen durant la seva pràctica professional l'atenció a la diversitat afectivosexual.
- 1.4. Comprendre el tractament dels centres educatius envers la formació i les eines per abastar l'educació afectivosexual.

Objectiu general 2: Reflexionar sobre la importància de la formació docent en termes de diversitat afectivosexual:

Objectiu específic:

- 2.1. Detectar les necessitats formatives dels mestres sobre aquest àmbit.

3.3. DISSENY METODOLÒGIC

INTRODUCCIÓ I TEMPORALITZACIÓ

La recerca en el camp educatiu sobre la formació del professorat en diversitat afectivosexual es manifesta com una necessitat urgent en el context educatiu actual. Reconeixent la importància de preparar als docents per a abordar de manera efectiva i comprensiva la diversitat d'identitats i orientacions sexuals presents en la societat, per tant, a l'aula, s'evidencia que la recerca en aquest àmbit no és només essencial per a garantir la inclusió i el respecte en les institucions educatives, sinó que també constitueix un motor fonamental per a la innovació i la millora contínua.

Segons Stenhouse, un pedagog britànic reconegut per les seves intencions de promoure el paper docent en la investigació educativa, es podria definir la recerca educativa com una “indagació sistemàtica i mantinguda, planificada i autocrítica, que es troba sotmesa a crítica pública i a les comprovacions empíriques on aquestes resultin adequades” (Stenhouse, 1984).

La investigació pot obrir pas a millors pràctiques, estratègies pedagògiques i enfocaments curriculars que puguin promoure la inclusió i la coneixença respectuosa a l'aula. A més, pot fomentar la creació de programes de formació més efectius i adaptats a les necessitats específiques dels docents i comunitats educatives. La recerca també pot impulsar la creació de polítiques educatives més inclusives, promovent d'aquesta manera una cultura escolar fomentada en el respecte i l'acceptació de la diversitat.

En conclusió, la recerca en el camp de l'educació sobre la formació del professorat en diversitat afectivosexual no només és necessària per a garantir la igualtat i el respecte en l'educació, sinó que també representa una oportunitat per a la innovació i la millora dels sistemes educatius. Detectant les necessitats formatives dels docents, es podran crear i proporcionar les eines i el suport necessaris per a abordar la diversitat afectivosexual a l'aula, i poder avançar cap a una educació més inclusiva per tothom.

La temporalització del Treball de Fi de Grau ha estat planificada prèviament per garantir la finalització d'aquest dins del termini establert. A continuació, es mostren cadascuna de les etapes des de l'inici fins al lliurament final:

- Elecció del tema: en primer lloc, es va escollir el tema, un procés que va durar aproximadament un mes. Aquest període va consistir a identificar les àrees d'interès

personal i concretar el tema a treballar: La formació que reben els docents d'Educació Primària en diversitat afectivosexual.

- Marc teòric: una vegada escollit el tema, es van dedicar al voltant de dos mesos a la cerca i recopilació d'informació pel marc teòric. Aquesta fase va implicar una revisió dels escrits existents, incloent-hi articles científics, llibres i d'altres recursos, amb la finalitat de conèixer els ítems més importants per a la realització del treball i els conceptes clau per fonamentar la recerca.
- Marc metodològic: amb una base teòrica completa, es va procedir al desenvolupament del marc metodològic. En aquesta etapa, que va durar uns tres mesos aproximadament, es va definir la pregunta de recerca, els objectius generals i específics, i també es va concretar la metodologia. Aquest últim punt va incloure la selecció del mètode per dur a terme la recollida de dades i la pràctica d'aquesta, que va consistir en entrevistes a sis docents de diferents escoles de Tarragona.
- Resultats i conclusions: la fase final del Treball de Fi de Grau es va centrar en la recopilació i l'anàlisi de dades, seguida de la redacció dels resultats i les conclusions. Durant tres mesos es va dur a terme la part més pràctica del treball, que ha estat analitzar les dades obtingudes de les entrevistes i elaborar un informe detallat de cadascuna de les preguntes plantejades. Per acabar, s'han redactat les conclusions, destacant si els resultats responen a la pregunta de recerca i compleixen els objectius plantejats.

Aquesta planificació ha permès distribuir correctament el treball al llarg del curs acadèmic, assegurant temps suficient per a cada fase. Cada etapa ha estat rellevant i valorada per la creació del Treball de Fi de Grau.

METODOLOGIA I INSTRUMENT DE RECOLLIDA DE DADES

La investigació del Treball de Fi de Grau es fonamenta en un enfocament metodològic qualitatiu, el qual permet explorar i comprendre fenòmens complexos des d'una perspectiva completa i contextualitzada. En concret, s'ha emprat una tècnica específica dins d'aquest marc: les entrevistes en profunditat.

L'enfocament qualitatiu es caracteritza per ser interpretatiu i pel seu interès a capturar la riquesa i la profunditat de les experiències humanes. En contrast amb els mètodes quantitius, que se

centren en el mesurament i la generalització dels resultats, l'enfocament qualitatiu busca comprendre els significats, els processos i les relacions socials que determinen un fenomen.

L'elecció de les entrevistes en profunditat com a principal eina de recollida de dades es justifica per la seva capacitat per a proporcionar una comprensió detallada i contextualitzada del tema a investigar. Aquest mètode permet explorar les percepcions, les opinions i les experiències dels entrevistats de manera flexible i oberta, fomentant l'oportunitat d'indagar en nous temes i diverses perspectives durant el procés de recerca.

En el context d'aquest estudi, es van dur a terme sis entrevistes en profunditat amb participants seleccionats estratègicament, l'experiència i el coneixement dels quals van aportar dades rellevants per a la recerca. Aquestes entrevistes es van realitzar seguint un guió semiestructurat, dissenyat per a explorar en profunditat els temes d'interès i permetre l'aparició de noves idees i perspectives durant l'entrevista.

L'instrument de recollida de dades s'ha dissenyat personalment, i ha estat validat per dos professors i una professora de la Universitat Rovira i Virgili del grau d'Educació Primària.

L'enfocament qualitatiu i l'ús d'entrevistes en profunditat han proporcionat un marc metodològic sòlid per a aquest Treball de Fi de Grau, permetent una exploració detallada i significativa dels temes investigats i contribuint a una comprensió més profunda i enriquidora del fenomen estudiat, en aquest cas, la formació dels mestres d'Educació Primària en diversitat afectivosexual.

MOSTRA/POBLACIÓ

En el context d'aquest Treball de Fi de Grau, s'aborda un aspecte generalment subestimat en la formació dels mestres d'Educació Primària: l'educació en diversitat afectivosexual. Donada la importància d'aquest tema en el desenvolupament integral dels infants, s'ha dut a terme un estudi centrat a investigar les percepcions, opinions i experiències dels mestres de la ciutat de Tarragona respecte a la seva formació i coneixements en aquesta àrea.

Per garantir un estudi més concret i contextualitzat, s'ha aplicat un criteri específic en la selecció de la mostra sobre la qual es duran a terme entrevistes semiestructurades. S'ha triat sis mestres amb característiques diverses però rellevants per als objectius de la recerca, amb la finalitat d'obtenir una perspectiva àmplia i representativa.

La mostra seleccionada està composta per dos mestres homes i quatre mestres dones, amb les següents característiques:

Docent 1: Mestre d'Escola Pública de Tarragona de quaranta-sis anys, diplomad en Magisteri, amb una trajectòria laboral com a mestre d'uns vint anys. En l'actualitat, és tutor d'una classe d'Educació Primària en un centre públic situat en un barri de la ciutat de Tarragona, on l'alumnat es caracteritza per tenir un nivell socioeconòmic baix.

Docent 2: Mestre d'Escola Concertada de Tarragona de vint-i-nou anys, graduat en Educació Primària amb la menció d'Educació Física, amb cinc anys d'experiència. Treballa en un centre concertat situat a la ciutat de Tarragona, l'alumnat del qual es caracteritza per ser d'un nivell socioeconòmic alt.

Docent 3: Mestre d'Escola Concertada de Tarragona de cinquanta-cinc anys, diplomada en Professorat d'EGB especialitat preescolar, postgrau en Trastorns del llenguatge i de la parla i un màster en Neurociència i Intel·ligències Múltiples aplicades a l'educació. Fa trenta-tres anys que treballa com a mestra, tots en el mateix centre concertat del centre de Tarragona, on l'alumnat es caracteritza per tenir un nivell socioeconòmic alt.

Docent 4: Mestre d'Escola Pública de Tarragona de trenta-cinc anys, graduada en Educació Primària amb nou anys d'experiència laboral en diferents escoles. Treballa en un centre públic del centre de la ciutat, on l'alumnat té un nivell socioeconòmic mitjà-baix.

Docent 5: Mestre d'Escola Pública de Tarragona de cinquanta-cinc anys, diplomada en Magisteri, amb trenta anys d'experiència. Sempre ha treballat en centres públics, actualment en una escola situada en un barri de Tarragona, on l'alumnat té un nivell socioeconòmic mitjà-baix.

Docent 6: Mestre d'Escola Concertada de Tarragona de vint-i-vuit anys, graduada en Educació Primària amb sis cursos d'experiència. Treballa en un centre concertat situat a la ciutat de Tarragona, l'alumnat del qual es caracteritza per ser d'un nivell socioeconòmic alt.

La selecció de persones de diferents edats, sexes i contextos educatius, com escoles públiques i concertades, i de la mateixa ciutat, Tarragona, poden enriquir les entrevistes a docents per diverses raons:

- Les persones de diferents edats i sexes poden tenir experiències i punts de vista diversos sobre l'educació afectivosexual, influenciats pel seu context personal, professional i

sociocultural. Això permet aconseguir una gamma més àmplia d'opinions i enfocaments en les entrevistes.

- En incloure tant a mestres d'escoles públiques com d'escoles concertades, es pot observar la diversitat de realitats educatives que existeixen en la societat. Cada tipus d'escola pot tenir enfocaments i recursos diferents quant a la formació en educació afectivosexual, i conèixer les experiències de mestres de tots dos contextos ajuda a comprendre millor les dinàmiques específiques de cadascun.
- La inclusió de persones de diferents edats i contextos també permet tenir una visió més completa de les necessitats i desafiaments que enfronten els professors en relació amb l'educació afectivosexual. Això pot ajudar a identificar necessitats de millora en els programes de formació docent i en les polítiques educatives relacionades amb aquest tema.
- En centrar-se en mestres d'una mateixa ciutat, es pot assolir una comprensió més detallada de les particularitats i desafiaments específics que existeixen en el seu entorn educatiu local. Aquest fet inclou factors com la demografia estudiantil, els recursos disponibles, les polítiques educatives locals i les característiques socioeconòmiques i culturals de la comunitat.

En síntesi, la diversitat en les característiques dels participants escollits per realitzar les entrevistes permet obtenir una comprensió més rica i completa de la formació en educació afectivosexual, les necessitats que consideren més importants cadascun dels mestres, així com identificar oportunitats per a millorar les pràctiques educatives i promoure el benestar de l'alumnat.

3.4. RESULTATS

En aquest apartat, es durà a terme una anàlisi de les dades recollides mitjançant les entrevistes als sis docents diferents. Per dur a terme aquesta tasca, en primer lloc, es van transcriure totes les entrevistes, per poder revisar detalladament la informació adquirida, buscar patrons repetits entre les diferents respostes dels docents, necessitats i coneixements, per poder respondre als objectius prèviament plantejats per la investigació.

Per facilitar aquesta tasca s'ha creat una taula, seguint l'esquema plantejat en el moment de crear el cos de l'entrevista en relació amb els objectius establerts, en el qual es divideixen les

diverses preguntes en quatre blocs. Dins de cada bloc de preguntes, hi ha diferents ítems a analitzar i interpretar:

Bloc 1: CONEIXEMENT SOBRE CONCEPTES DE L'ÀMBIT DE LA DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL	<ul style="list-style-type: none"> - Concepte diversitat afectivosexual - Diferència entre sexe i gènere - Diferència entre identitat de gènere i orientació sexual
Bloc 2: FORMACIÓ REBUDA	<ul style="list-style-type: none"> - Diversitat afectivosexual durant la formació inicial - Formació contínua i actual - Grau de coneixement - Desig o necessitat de formació en l'àmbit
Bloc 3: GESTIÓ A L'AULA	<ul style="list-style-type: none"> - Importància d'implementar l'educació afectivosexual - Tracte professional - Canviaria el tracte amb més formació?
Bloc 4: TRACTAMENT EN ELS CENTRES EDUCATIUS	<ul style="list-style-type: none"> - Formacions des del centre educatiu - Protocol al centre - És necessari rebre formacions d'aquest àmbit per ser mestre?

Taula 1: Font: Elaboració pròpia.

Bloc 1: CONEIXEMENT SOBRE CONCEPTES DE L'ÀMBIT DE LA DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL

Aquest primer bloc s'enfoca a descobrir quins són els coneixements sobre conceptes relacionats amb la diversitat afectivosexual que posseeixen les persones que han sigut entrevistades, mitjançant l'anàlisi de les seves diverses respostes. Dins d'aquest bloc, es divideixen tres subcategories per analitzar, que estan relacionades amb l'àmbit d'investigació. En la primera subcategoria es tracta el concepte de diversitat afectivosexual, en la segona el coneixement de la diferència entre sexe i gènere i, finalment, la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual.

- CONCEPTE DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL

En el primer subapartat es mostraran els coneixements i les percepcions de les persones entrevistades sobre el concepte de diversitat afectivosexual.

Tal com indica el Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat (2018), la diversitat afectivosexual “es refereix a la gamma completa de la sexualitat, on s’inclou l’atracció, el comportament, la identitat, l’expressió, l’orientació i les relacions sexuals, és a dir, a tots els aspectes dels humans com a éssers sexuals” (Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, 2018, pàg. 15).

Tenint en compte aquesta definició i contrastant amb les respostes obtingudes durant les entrevistes, es pot veure que tots els docents saben expressar, usant les seves pròpies paraules, quin significat té, des del seu punt de vista, el concepte diversitat afectivosexual.

Una docent menciona que la diversitat afectivosexual “fa referència a la variabilitat de les orientacions sexuals, identitats de gènere i expressió de gènere que existeixen en la societat actual” (Docent 4). Aquesta resposta mostra una gran comprensió del concepte a descriure i de tot el que està inclòs dins seu.

El docent 1, el 2, la docent 5 i la 6, dins la seva definició de diversitat afectivosexual, parlen del “sentiment” o de “com se senten les persones”. Una docent expressa que és “la varietat que pot haver-hi d’identitats de gènere, d’orientacions sexuals, de formes de sentir-se un o una (...)” (Docent 6).

Per altra banda, tres de les respostes (Docent 1, 2 i 3) se centren més en l’orientació sexual i no inclouen la resta d’aspectes que té en compte la diversitat afectivosexual. Cal destacar que, en aquests casos, dos dels docents que han donat aquest tipus de definició són majors de quaranta-cinc anys (Docent 1 i 3), en diferència a la resta d’entrevistats, que són d’edats més joves. L’altre, el docent 2, és un home. “La diversitat afectivosexual crec que fa referència a les diferents maneres que les persones expressen els seus sentiments. Potser també inclou les diferents orientacions sexuals i aquestes coses.” (Docent 1).

L’anàlisi de les respostes que han proporcionat els docents en la primera pregunta d’aquest bloc permet conèixer que dins de la mostra hi ha diferents nivells de coneixement i percepció del concepte diversitat afectivosexual.

- DIFERÈNCIA ENTRE SEXE I GÈNERE

En aquest subapartat, s'analitzarà el coneixement dels docents entrevistats sobre la diferència entre dos conceptes claus: el sexe i el gènere. Sánchez afirma que la distinció entre sexe i gènere s'ha evidenciat de tal forma que "sexe" pot ser definit com tot allò que expressen les diferències biològiques i físiques diferencials com són els cromosomes, genitals i hormones, entre altres, mentre que "gènere" inclou una sèrie de categories socialment construïdes (Sánchez, 2022).

Prenent com a referència les diferents respostes obtingudes, es pot evidenciar que cinc docents (Docent 1, 2, 3, 4 i 5) mostren que coneixen quina és la distinció entre aquests dos conceptes. El docent 2 proporciona una definició clara i extensa: "Penso que el sexe són les característiques que tu tens en néixer, és a dir, les característiques que separen biològicament un home d'una dona, un nen d'una nena, el sexe masculí i el sexe femení, digues-li com vulguis, i el gènere realment és com tu et sents, és a dir, si et sents home, si et sents dona, si no t'identifiques. Llavors penso que el sexe és biològicament, de naixement, per dir-ho així, i el gènere és com realment tu et sents." (Docent 2).

La docent 4 expressa concisament la seva resposta, mostrant la seva comprensió en aquest tema i remarcant la diferència entre sexe i gènere, afegint que el gènere es basa en expectatives de la societat: "El sexe fa referència a les característiques biològiques d'una persona, mentre que el gènere és una construcció social que ens associa a ser homes o a ser dones segons els rols que determinen." (Docent 4).

En contraposició, trobem a la docent 6, que presenta dificultats a l'hora de descriure correctament els dos conceptes, mostrant respostes poc precises o que denoten poc coneixement o confusió de paraules: "Crec que sexe és l'atracció sexual que puguis sentir cap a una altra persona i el gènere és com et defineixes tu com a individu o persona, com et sents." (Docent 6).

Aquesta anàlisi mostra que la majoria dels docents tenen un bon coneixement sobre els dos conceptes, tot i que gairebé tots els entrevistats van dubtar en el moment de definir-ho.

- DIFERÈNCIA ENTRE IDENTITAT DE GÈNERE I ORIENTACIÓ SEXUAL

La identitat de gènere es construeix amb tota la informació social i cada individu la fa pròpia, diferenciada i única. En els Principis de Yogyakarta (2007), la identitat de gènere es defineix com independent del sexe registral i es determina amb la vivència interna i individual del gènere tal com cadascú se sent profundament.

Per altra banda, segons el document dels Principis de Yogyakarta (2007), l'orientació sexual es defineix com la capacitat personal de sentir atracció emocional, afectiva i sexual per persones d'un gènere diferent del seu, o del mateix, o de diferents gèneres, incloent-hi la capacitat de mantenir relacions íntimes i sexuals amb aquestes, o la falta d'interès o atracció sexual (asexualitat).

Tenint en compte aquestes definicions corresponents a cadascun dels diferents conceptes, es fa evident que els sis docents poden donar una definició correcta i clara sobre l'orientació sexual.

Els docents 1, 3, 4, 5 i 6 expressen definicions escasses i resumides, fet que mostra el coneixement bàsic de l'orientació sexual i totes les seves variants. Es limiten a descriure aquest concepte com aquella persona “cap a qui et sents atret” (Docent 4) o “el que sents” (Docent 3).

“Orientació sexual és per quin tipus de persona tu et sents atret sexualment o de qualsevol manera, però per qui sents atracció.” (Docent 2). Com menciona el docent 2 amb l'expressió “o de qualsevol manera”, l'orientació sexual no contempla només l'atracció física, sinó que també inclou com a important els aspectes emocionals i romàntics.

En canvi, el terme identitat de gènere genera confusions. El docent 1 no va donar cap definició, ja que no sabia el seu significat. La resta de docents entrevistats ofereixen una breu definició en les quals expressen que la identitat de gènere és com et sents internament o com t'identifiques. Cap dels docents menciona que la identitat de gènere està relacionada amb l'experiència personal de com cadascú experimenta i viu el seu gènere. Únicament el docent 2 fa menció de les identitats no binàries: “Identitat de gènere és com tu et defineixes, home, dona, no binari”.

Bloc 2: FORMACIÓ REBUDA

Dins d'aquest bloc es mostrarà la formació que han adquirit els entrevistats sobre diversitat afectivosexual. Per facilitar l'anàlisi de les respostes obtingudes, el bloc 2 està dividit en quatre subapartats diferents, seguint les diferents preguntes que se'ls hi van plantejar als docents durant les entrevistes.

- DIVERSITAT AFECTIVOSEXUAL DURANT LA FORMACIÓ INICIAL

Es pot observar que, durant la formació inicial, l'educació sobre diversitat afectivosexual que rep el professorat és totalment escassa i insuficient.

Únicament dues mestres d'edats més curtes, de menys de trenta-cinc anys (Docent 4 i 6), mencionen haver tingut alguna assignatura que se'n parlés o haver rebut alguna xerrada, però ambdues destaquen que la diversitat afectivosexual no era el que predominava en aquestes. “Durant la carrera, es van abordar temes com aquests principalment en assignatures com, si no recordo malament, Psicologia de l'Educació i a Ciències Socials. El que sí que recordo és que es destacava sempre una educació inclusiva que respectés la diversitat de totes les persones. Però crec que la formació en aquest àmbit no va ser prou extensa ni profunda.” (Docent 4). La docent 6 expressa que “He anat a alguna xerrada sobre educació sexual, però tampoc era el tema que predominava gaire, sí que en parlava, però no era el tema principal.” (Docent 6).

La resta de docents (Docent 1, 2, 3, i 5) manifesten que, durant la formació inicial, no han rebut mai cap formació sobre diversitat afectivosexual, ni formava part de cap assignatura ni de cap xerrada formativa o informativa. “Cap ni una”, menciona clarament el docent 1.

Després d'analitzar les respostes obtingudes, es pot concloure que els docents han viscut una falta de formació específica en aquest àmbit durant la formació inicial. Tot i haver rebut algun tipus de formació en diversitat afectivosexual, es considera poc profunda.

A més, en les entrevistes se'ls hi preguntava si consideraven que hagués sigut positiu tractar aquest tema durant la seva formació inicial, en el cas de no haver rebut cap formació durant aquest període. Tots els docents, excepte el docent 1, expressen que ho consideren interessant.

“Doncs jo crec que sí, perquè al final la societat canvia molt, crec que hi ha un desconeixement, que si tu no t'interesses individualment per aquest tema, hi ha un desconeixement molt gran, i avui en dia crec que el fet de no conèixer o de no indagar o investigar en aquest tema pot ser un problema, perquè jo mateix, per exemple, moltes vegades no puc entendre, no puc comprendre, no sé com se senten perquè realment no m'he trobat en la situació, no m'han format, llavors penso que com a profe, preprofe a la carrera, hauria d'haver-hi una assignatura obligatòria sobre diversitat afectivosexual i òbviament formacions extres una vegada estàs treballant, sobretot, en infants també, però sobretot en adolescents.” (Docent 2). Amb aquesta afirmació, el docent 2 expressa la necessitat de formació, tant inicial com contínua, per poder fer front a les situacions que es viuen dins l'escola relacionada amb l'educació afectivosexual.

Les docents 3 i 5, les dues de la mateixa edat, cinquanta-cinc anys, expressen que en el moment en el qual elles van realitzar la formació inicial, no era un tema que es plantegés, però era una realitat que existia. La docent 3, mestra d'escola concertada, considera que actualment sí que s'hauria de tractar en alguna assignatura del grau universitari, però no manifesta que fos

necessari en el moment en el qual ella va cursar la formació inicial: “Jo crec que l’educació ha d’anar acord amb la societat, llavors evidentment quan jo vaig estudiar potser aquest plantejament en l’àmbit social no existia, que no vol dir que no existís, em refereixo al plantejament. Però jo crec que ara la societat sí que ho planteja i sí que es donen aquests casos, així que jo crec que sí, no sé si una assignatura completa, no ho sé, però... Bueno sí, ja que ara les assignatures van amb mòduls i pot ser una assignatura d’un sol semestre... vull dir, que sí, sí que estaria bé que estigués.” (Docent 3). En canvi, la docent 5, mestra d’escola pública, considera que també hagués sigut positiu tractar aquest tema durant la seva formació inicial, tot i que destaca que ella sempre va viure la diversitat afectivosexual des del respecte a tothom i sense censures, tot i no haver rebut mai cap mena de formació sobre diversitat afectivosexual: “Penso que en aquell moment també hagués sigut interessant, en aquell moment no es parlava tant d’identitats sexuals però sí d’orientacions sexuals, i penso que ja hi havia molta gent amb diferents sensibilitats al respecte i amb diferents orientacions. No et sabia dir que fos negatiu ni positiu perquè sempre ho vaig viure des del respecte cap a la diversitat, no vaig viure-ho mai d’una forma repressiva, potser si ho hagués vist d’una forma més censoradora sí que diria “doncs molt malament”, és a dir, no es va parlar, però tampoc es va sentir com una funció castradora o demonitzadora envers determinades orientacions o identitats sexuals. Jo personalment no ho vaig viure mai d’aquesta manera.” (Docent 5).

Per altra banda, el docent 1 es manté en una posició neutra, i considera que “Sempre sembla que mai tens prou formació de res” (Docent 1).

- FORMACIÓ CONTÍNUA I ACTUAL

Amb els resultats obtinguts d’aquest subapartat, es pot analitzar que només una de les docents ha rebut formació sobre educació en diversitat afectivosexual durant el seu període de formació contínua: “Sí, he rebut formació, ja que m’he interessat sobre aquest tema i vaig apuntar-me a unes formacions sobre diferents tipus de diversitat.” (Docent 4). Aquesta docent manifesta que ha rebut formació, perquè ella mateixa va sol·licitar-ne. La resta de docents entrevistats no han rebut cap mena de formació durant la seva etapa de formació contínua fins a l’actualitat. Únicament les docents 3 i 5 expressen que han rebut informació sobre el tema. La docent 5 explica que va obtenir aquesta informació a causa d’un cas que va tenir dins l’escola pel qual van haver de sol·licitar assessorament: “No, sobre aquest tema no hem rebut mai formacions. Bé, menteixo, una formació específica com a tal no es pot dir, però va ser un assessorament que

vam sol·licitar quan ens vam trobar amb un cas d'un infant que presentava una sèrie de característiques, per exemple es volia posar sempre els jerséis com si fossin els cabells llargs, demanava que li diguéssim amb un altre nom i demés, i en aquell moment les tutores i nosaltres mateixos no sabíem ben bé què fer. Vam buscar orientació amb l'EAP i no sabíem ben bé si era bo continuar potenciant-li això, si havíem de passar-ho més per alt i veure per on sortíem... no sabíem ben bé com actuar, era potser la primera vegada que ens hi trobàvem. Llavors, vam demanar orientació amb l'EAP i ens van recomanar una entitat d'aquí de Tarragona, que ara no recordo el nom, que està especialitzada en aquests temes, i van venir a informar-nos. És a dir, més que formació va ser una orientació en el moment que ho vam requerir.” (Docent 5).

- GRAU DE CONEIXEMENT

En aquest subapartat, es mostraran els resultats obtinguts de l'autoavaluació dels docents, on es demanava que, en una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, es puntuessin segons quin nivell de coneixement tenen en continguts d'educació en diversitat afectivosexual.

Només el docent 1 es puntua per sota del 5: “Doncs em posaria al voltant d'un 4 o un 5, crec. No soc expert ni molt menys. Crec que en sé més de llengua o de mates.” (Docent 1). Considera que és coneixedor d'altres àmbits i que en aquest no destaca positivament.

El docent 2 considera que té el coneixement just per poder acomplir la tasca de mestre, però expressa la seva voluntat d'aprendre i formar-se en l'àmbit: “Un 5 potser. Vull dir, crec que conec el que qualsevol persona pot conèixer, no he indagat, no sé més, no m'han format, tampoc soc inculte, vull dir, estic posat perquè la meva feina m'ho requereix, però jo et diria un 5. No considero que sigui un entès, la veritat, m'agradaria saber més.” (Docent 2).

Les docents 3 i 4 es puntuen amb un 8 i un 7, respectivament, sense donar més explicacions sobre la seva autoavaluació.

Per acabar, les docents 5 i 6, a banda de puntuar-se, expressen com consideren que han après sobre diversitat afectivosexual. Totes dues coincideixen que el seu coneixement és social: “Jo crec que 6, per sort la meva filla m'informa de diversos temes i em té bastant al dia. La meva filla és una font d'informació brutal d'aquestes coses. És veritat que a vegades ens costa saber-ho tot perquè hi ha una diversitat tan enorme que ja hi devia ser, però nosaltres no érem conscients. (...)” (Docent 5). “Et diria que probablement un 7 o 8, perquè considero que tinc coneixement, però més social, del que he pogut veure, viure, llegir, però no per cap formació

específica que hagi rebut mai, sinó pel meu propi interès, però tampoc em considero cap experta en el tema. (...)” (Docent 6). Les dues docents tenen coneixement sobre aquests temes gràcies a fonts informals i experiències personals, com la informació proporcionada per la seva filla, en el cas de la docent 5, o l’interès personal i l’observació social, en el cas de la docent 6. El seu coneixement no prové d’una formació específica, sinó de l’entorn proper i la curiositat personal.

- **DESIG O NECESSITAT DE FORMACIÓ EN L’ÀMBIT**

Segons Gómez, és necessari que els docents rebin una formació actualitzada i estiguin sensibilitzats sobre els beneficis de la inclusió (Gómez, 2005). En aquest subapartat, es pregunta als docents si tenen interès a rebre formacions sobre diversitat afectivosexual i si ho consideren necessari personalment.

El docent 1 expressa indecisió i poc interès a través de la seva resposta: “No ho sé. No és que m’apassioni aquest tema, però si fos necessari suposo que ho faria. Tot pot ser interessant, però no sé si és el més important ara mateix.” (Docent 1). A més, coincideix amb les docents 5 i 6, que consideren que en l’Educació Primària hi ha necessitats més importants i altres formacions prioritàries: “Sí, segurament si fos professora de secundària seria una prioritat absoluta, és cert que som a primària i no vol dir que no sigui necessari, ja comencen a veure i a tenir aquesta sensibilitat perquè ho tens a l’escola, perquè és una realitat que vas vivint, de moment, però la canalla té un marge molt gran, comencen amb 3 anyets, acaben amb 12, llavors segurament és una formació que hauríem de fer tots, també et dic, en tenim tantes d’altres que al final hi ha un moment en què has de prioritzar (...)” (Docent 5). “(...) el que sí que és cert és que si com a mestre compto les hores reals de formació, de feina i de tot el que hi ha te’n queden poques i queden massa temes per treballar, per formar-te, i considero que no se li dóna prioritat a aquest tema. (...)” (Docent 6). Tot i expressar aquest punt de vista més crític, les dues docents consideren necessari i mostren interès a rebre formació sobre aquest àmbit.

Per altra banda, i coincidint amb les últimes consideracions de les docents 5 i 6, el docent 2 i les docents 3 i 4 es mostren totalment receptius a rebre formació sobre diversitat afectivosexual i ho contemplen com a una necessitat de millora i de canvi: “Jo crec que sí, t’agradi més o t’agradi menys, a mi per exemple sí que m’agradaria perquè també treballo amb alumnes de secundària, de primària, i preadolescents, adolescents, i crec que és necessari saber com es senten (...)” (Docent 2). “(...) ja que tractem amb infants, doncs pot ser que hi hagi confusió,

neguit, incomprensió, llavors seria bo tenir formació, primer per orientar i per donar suport a tots els nens, i concretament pels que puguin tenir algun tipus de conflicte en aquest sentit, i formació per saber canalitzar i saber resoldre situacions conflictives.” (Docent 3). “Sí, ja que considero que sempre ha sigut un tema tabú i com a mestra m’agradaria canviar-ho i normalitzar-ho, educant en aquests valors als meus alumnes.” (Docent 4). Els docents que expressen aquestes idees defensen la necessitat de rebre formació per poder abordar de manera efectiva i adequada temes relacionats amb les emocions, saber orientar i donar suport als estudiants, especialment si es troben en contextos de confusió, conflicte o amb temes considerats tabú. A més, els docents destaquen la importància de normalitzar aquests temes i educar en valors per a promoure un ambient escolar més comprensiu en la diversitat.

Bloc 3: GESTIÓ A L’AULA

En aquest bloc, anomenat “Gestió a l’aula”, es mostraran els resultats sobre tres apartats diferents. En primer lloc, si els docents consideren important implementar l’educació afectivosexual dins l’aula. Seguidament, se’ls va preguntar com tracten personalment aquest tema a la classe, i, en últim lloc, si creuen que, rebent més formació, canviaria la seva manera de gestionar-ho dins l’aula.

- IMPORTÀNCIA D’IMPLEMENTAR L’EDUCACIÓ AFECTIVOSEXUAL

En aquest subapartat, es va preguntar als diferents docents si consideren important implementar l’educació afectivosexual en les aules d’Educació Primària. Les respostes reflecteixen una àmplia varietat de perspectives, que va des d’un suport total fins als dubtes sobre si és adequat o no el tema per alumnes tan petits.

El docent 2 i les docents 4, 5 i 6, consideren que l’educació afectivosexual ha de ser essencial en l’Educació Primària, tot i que els seus arguments varien:

“Sí, cent per cent, sense cap mena de raonament, sí, perquè crec que és un tema que avui en dia es tracta molt, a la nostra societat està molt “en auge” i crec que hi ha un desconeixement molt gran de com aquestes persones es poden sentir, llavors crec que hauríem de tractar com qualsevol altra cosa, com si fos economia.” (Docent 2). El docent 2 considera que és important implementar aquest tipus d’educació, ja que és un tema molt rellevant en la societat actual i existeix un gran desconeixement sobre com se senten les persones. També es mostra segur en la idea que hauria de tractar-se com qualsevol altre tema important.

La docent 4 es mostra totalment a favor, considerant que aquest tipus d'educació ajudaria a crear entorns escolars més positius, inclusivament i segurs per a tot l'alumnat.

“Sí, igual que implementem la coeducació, igual que l'empoderament de la dona, que a mi personalment m'agrada més dir-li igualtat, seria interessant introduir això també. Això sí que trobo que seria necessari justament a primària perquè després a secundària hi ha moltes situacions en què tot això manca d'empatia i tot el que consideren diferent peta més. De totes maneres, penso sempre que tot això s'ha d'enfocar més cap al respecte i l'empatia cap a les persones, o sigui a primària es treballa molt l'educació emocional en tots els aspectes. (...) Penso que aquesta és la base d'aquest tipus d'educació i sobretot centrar-se en les emocions. Penso que no és necessari focalitzar-ho només en un dels aspectes de l'educació emocional sinó que ha de ser transversal a tot.” (Docent 5). La docent 5 considera que és important, ja que, segons el seu punt de vista, és un tema similar a la coeducació i la igualtat de gènere, i és important durant l'Educació Primària per fomentar l'empatia i el respecte, evitant així problemes futurs durant l'Educació Secundària. A més a més, menciona que l'educació afectivosexual hauria d'integrar-se transversalment en tot el currículum.

Per altra banda, dins de les opinions a favor de la implantació, la docent 6 argumenta que ho considera crucial per respondre a la curiositat dels alumnes i ajudaria els docents a parlar amb coneixement i bases sòlides sobre el tema.

La docent 3 està d'acord amb la importància del tema, però suggereix que no hauria de ser una matèria aïllada en els primers anys d'Educació Primària, sinó una part integrada i contínua de l'aprenentatge, en comptes de tractar-se només durant un determinat període de l'any.

En contraposició, es troba el docent 1, que mostra indecisió en la seva resposta, argumentant que no ha pensat gaire en el tema i reconeixent que podria ser important però també complicat per a nens “tan petits”.

Aquests resultats indiquen una tendència positiva cap a l'acceptació de l'educació afectivosexual en l'educació primària, emfatitzant en la idea de la necessitat de formació integral i continuada que fomenti valors de respecte i empatia des d'edats curtes.

- TRACTE PROFESSIONAL

Aquesta anàlisi de resultats se centra a identificar les similituds i diferències en els mètodes i actituds dels docents segons com tracten o implementen l'educació en diversitat afectivosexual en les aules.

El docent 1 no du a terme activitats específiques sobre educació afectivosexual. Considera que la càrrega de feina no li permet: “Realment jo personalment no ho tracto gaire a l’aula. Intento centrar-me en altres coses, que prou feina tenim per a posar-nos en tot això.” (Docent 1).

El docent 2 i les docents 4 i 6 aborden el tema amb normalitat quan sorgeix en contextos naturals, en el dia a dia. El docent 2 i la docent 6 coincideixen que no ho han implementat mai, però que ha sorgit, sobretot en converses amb els alumnes, i ho tracten amb normalitat: “(...) ho tracto amb tota la normalitat del món, és a dir, alguna vegada que hem tingut algun conflicte, que ha sortit el tema perquè els nens pregunten, al final és un tema més que s’ha de tractar, un tema més de la societat, que s’ha de normalitzar i se’ls ha de fer entendre als alumnes que hi ha una quantitat de persones molt gran, que tothom no pensa igual, que tothom no és igual, i que les diferències al final ens han de fer créixer, i la meua forma de tractar-ho és des de la normalitat absoluta (...)”. (Docent 2). “La veritat és que no l’implemento com a tal, no he fet mai cap activitat que treballi això, sí que han sigut temes doncs que al llarg d’aquests sis anys han sortit, sobretot surten a classes de quart, cicle superior, i jo ho tracto amb tota la normalitat del món i naturalitat, el fet típic que quan algun nen diu “té núvia” jo dic sempre “o nòvio”, vull dir, jo ho tracto com una cosa normal, com una cosa que ho incloc en els aprenentatges que dones dia a dia, no parlo ni d’assignatures ni de conceptes, sinó com a mestre doncs els valors i el que intentes ensenyar-los als alumnes i, per tant, ho tracto més d’aquesta manera, però no ho he implementat com a alguna cosa a treballar conscientment, com a situació d’aprenentatge.” (Docent 6). La docent 4 menciona que integra el tema de manera natural, adaptat al curs de l’alumne. Empra contes i converses per promoure el respecte cap a la diversitat, incloent-hi la diversitat afectivosexual.

Les docents 3 i 5 aprofiten altres programes i assignatures per poder assolir el tema. La docent 3 l’introdueix en programes com “Projecte Som Persones” i “KiVa”, propis del centre. Per altra banda, la docent 5 l’inclou en discussions sobre coeducació i canvis puberals, mitjançant xerrades que anomenen “A mi què em passa?”.

En conclusió, la majoria dels docents no implementen l’educació afectivosexual com una assignatura específica, sinó que la integren de forma natural en altres activitats i contextos.

- CANVIARIA EL TRACTE AMB MÉS FORMACIÓ?

La formació contínua dels docents és fonamental per millorar les seves pràctiques pedagògiques i adaptar-se a les necessitats constantment canviant de l'alumnat. En l'àmbit de l'educació en diversitat afectivosexual, la formació específica pot influir en com s'aborda aquest tema a l'aula. Per comprendre millor la perspectiva dels docents sobre la formació en aquest àmbit, es va plantejar si consideren que, amb més formació, canviaria la seva manera de tractar la diversitat afectivosexual a l'aula.

El docent 1 mostra dubtes sobre la prioritat d'aquest tema entre les diverses i abundants responsabilitats docents, tot i que reconeix que més formació podria canviar el seu punt de vista.

Per altra banda, el docent 2 i les docents 3, 4 i 6 coincideixen en el fet que més formació sobre diversitat afectivosexual milloraria la seva capacitat per tractar el tema dins i fora de l'aula. Veuen la formació com una eina per aprendre noves estratègies i abordar el tema d'una forma més efectiva i empàtica. La docent 3, tot i que no considera que el seu plantejament actual estigui malament, és conscient que més informació li permetria tractar-ho diferent: "Si es fa una formació és perquè influeixi, està clar, si fas una formació és per aprendre, que jo no considero que el que faig estigui malament, però si tens més informació ho pots abarcar o pots tractar d'una altra manera." (Docent 3).

La docent 5 no va respondre aquesta pregunta.

La majoria dels docents (Docent 2, Docent 3, Docent 4, Docent 6) consideren que una major formació en diversitat afectivosexual els permetria millorar l'enfocament a l'aula, utilitzant estratègies més efectives i inclusives. Només un docent (Docent 1) mostra pessimisme sobre la prioritat d'aquest tipus de formació, tot i que no descarta que podria canviar el seu mètode amb més formació i preparació. En general, aquests resultats marquen la importància de la formació contínua perquè els docents puguin abordar aquests temes de manera informada i adequada, contribuint d'aquesta manera a un ambient escolar més inclusiu.

Bloc 4: TRACTE EN ELS CENTRES EDUCATIUS

En l'últim bloc de preguntes, es demanava als docents que expressessin les seves idees i opinions sobre el tracte per part dels centres educatius sobre l'educació en diversitat afectivosexual. En primer lloc, es mostren els resultats obtinguts de la següent qüestió: El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual? Segons quina sigui la

seva resposta, es plantegen dues opcions: en cas afirmatiu, cada quant es realitzen aquestes formacions?, o, al contrari, en cas negatiu, si creuen que el centre s'ho ha plantejat. Seguidament, es pregunta als entrevistats si coneixen algun protocol de l'escola relacionat amb aquest àmbit. Per acabar amb l'entrevista, es demana als docents la seva opinió personal sobre si creuen que és necessari rebre formacions d'aquest àmbit per dur a terme la tasca de mestre.

- FORMACIONS DES DEL CENTRE EDUCATIU

Per analitzar l'estat de la formació en diversitat afectivosexual als centres educatius, es va consultar als sis docents sobre la disponibilitat de formacions d'aquest àmbit i si consideren que s'han plantejat en les seves escoles. Les respostes obtingudes mostren diversitat de visions i proporcionen una base coherent per analitzar la situació actual i les necessitats formatives dels docents.

Els docents 1 i 2 i les docents 4 i 6 coincideixen en el fet que no han rebut formació específica sobre educació en diversitat afectivosexual. El docent 2 i la docent 4 destaquen la necessitat d'aquest tipus de formació: "Penso que no, penso que la nostra realitat està orientada a un altre tipus de necessitats com a escola i penso que estem intentant potenciar molt un aspecte i potser no estem pensant en la resta, llavors jo crec que no s'ha plantejat i crec que s'hauria de fer, no al meu centre, a tots." (Docent 2). "Jo vull pensar que sí que ho han plantejat, perquè actualment considero que són necessàries aquestes formacions, però no s'ha dit mai res al respecte." (Docent 4). Per altra banda, la docent 6 menciona que creu que existeixen protocols i casos específics, però no una formació concreta, mentre que el docent 1 no té clar si s'ha plantejat el tema: "Potser ho han considerat, però mai no se n'ha parlat, o jo no he estat al cas. Es parlen tantes coses, que jo ja em perdo." (Docent 1).

La docent 3 menciona que ha rebut informació, però no formacions específiques, suggerint una possible carència en la profundització del tema.

Per segona vegada, la docent 5 no ofereix resposta a aquesta pregunta.

Com es pot comprovar, la majoria dels docents indiquen que els seus centres educatius no ofereixen formacions específiques sobre educació en diversitat afectivosexual, tot i que alguns mencionen disponibilitat d'informació i protocols al respecte. Aquests resultats ressalten la importància de desenvolupar i oferir formacions específiques per tal que els docents puguin abordar la diversitat afectivosexual de manera informada i efectiva en les seves aules.

- PROTOCOL AL CENTRE

Els protocols proporcionen una guia clara pels docents sobre com tractar situacions relacionades amb diferents àmbits, assegurant un entorn educatiu sa i respectuós. Per analitzar l'existència i l'ús d'aquests, es pregunta als docents si els seus centres educatius posseeixen o segueixen algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual.

Els docents 1 i 2 no tenen coneixement d'un protocol específic en els seus centres educatius, tant el docent 1 (escola pública) com el docent 2 (escola concertada). El docent 1 suggereix que podria sol·licitar-ho en cas de necessitat, però que no ho ha hagut de fer mai. El docent 2 simplement desconeix l'existència d'aquest.

Les docents 3, 4 i 5 són conscients de l'existència de protocols. Les docents 3 i 4 indiquen que els protocols estan disponibles per consultar-los en els centres: "Sí, hi ha un protocol. Nosaltres tenim accés, de fet jo en el seu moment el vaig estar mirant, està al Drive de l'escola perquè qualsevol profe el pugui consultar." (Docent 3). La docent 5 menciona que el Departament d'Educació disposa de protocols, però personalment no els ha hagut d'utilitzar mai: "Hi ha, el Departament d'Educació té protocols al respecte, nosaltres no n'hem hagut de seguir mai cap perquè no ens hi hem trobat encara, però som conscients que és un dels protocols que hi ha en el Departament." (Docent 5).

La docent 6 creu que existeix un protocol, però no té la seguretat a causa de la falta d'informació cap als docents de Primària, fent entendre que el protocol s'utilitza més en l'ESO.

Aquestes respostes mostren cert desconeixement en l'existència de protocols d'aquest àmbit entre els docents dels centres educatius. Mentre alguns docents (Docent 3, 4 i 5) confirmen l'existència d'aquests, altres (Docent 1 i 2) no tenen coneixement dels protocols, o no saben del tot cert si existeixen per falta d'informació (Docent 6). Aquests resultats remarquen la necessitat d'una major difusió i informació sobre els protocols que existeixen.

- ÉS NECESSARI REBRE FORMACIONS D'AQUEST ÀMBIT PER SER MESTRE?

Amb la intenció de comprendre millor les percepcions i necessitats dels docents en relació amb la formació en diversitat afectivosexual, es planteja la pregunta sobre la necessitat de rebre-les per dur a terme la tasca de mestre.

El docent 2 i les docents 3 i 4 coincideixen en l'opinió de necessitat de rebre formació en diversitat afectivosexual. Argumenten que és crucial per manejar situacions dins l'aula i per crear un entorn educatiu positiu. Destaquen també la importància d'adaptar la formació a les diferents etapes educatives: "Jo crec que sí, a més a més, pensant-ho bé, a totes les etapes, perquè doncs el que et deia, cicle inicial pot tenir unes característiques, ho pots tractar d'una manera, a cicle mitjà comencen a haver-hi un altre tipus de coses i evidentment a cicle superior n'hi ha unes altres, vull dir que això que dèiem abans de la part més emocional o de desenvolupament de la personalitat, però també hi ha la part fisiològica, biològica, doncs clar, potser depèn de l'etapa prima més una que l'altre. Jo crec que és anar tractant-ho amb els diferents aspectes que hi pot haver, en totes les etapes, i no cal dir ja a l'ESO." (Docent 3).

Els docents 5 i 6 reconeixen la importància de la formació en diversitat afectivosexual, però la veuen com una formació secundària en comparació amb altres. Consideren que aquest tipus de formació pot millorar la pràctica docent, però no és imprescindible per dur a terme la tasca de mestre: "Sí, però crec que hi ha altres formacions inicials que són més importants, sense restar-li importància a aquesta part, però insisteixo que la tasca de mestre passa per tenir una educació emocional enorme, no només per generar possibilitats als alumnes que entenguin les seves emocions i les seves habilitats, sinó també per controlar la classe, per dominar-la i per saber com gestionar la motxilla que cada alumne porta a l'esquena. Vull dir, jo no crec que sigui imprescindible ara mateix, segurament això serà una conseqüència d'haver tingut prèviament altres formacions d'àmbit emocional que seran molt necessàries." (Docent 5).

El docent 1 mostra indecisió i falta de reflexió sobre el tema. Està obert a la formació, si els experts ho recomanen, però no té una postura clara sobre la necessitat d'aquesta.

Les respostes reflecteixen una varietat de perspectives sobre la necessitat de rebre formació en diversitat afectivosexual. Mentre alguns la consideren absolutament imprescindible (Docent 2, 3 i 4), altres la veuen com útil, però no prioritària (Docent 5 i 6), i altres (Docent 1) ni tan sols s'ho havien plantejat mai.

3.5. CONCLUSIONS

En aquest Treball de Fi de Grau s'han assolit els objectius proposats, analitzant la formació del professorat d'Educació Primària de diferents escoles de Tarragona en diversitat afectivosexual. Els resultats obtinguts han mostrat que, tot i que existeixen docents amb un bon nivell de coneixement, la formació rebuda és insuficient i gairebé inexistent. Aquesta anàlisi ha permès identificar les mancances que existeixen i la necessitat d'una formació més homogènia i permanent, que permeti als docents abordar de manera conscient la diversitat afectivosexual a l'aula.

Els objectius específics inclouen descobrir quin és el coneixement dels mestres sobre diversitat afectivosexual, la formació rebuda i les pràctiques que implementen a l'aula per abordar aquest aspecte. A més a més, comprendre el tractament dels centres educatius envers la formació i les eines per abastar l'educació afectivosexual.

Els resultats indiquen que el coneixement dels mestres sobre diversitat afectivosexual és variat, ja que alguns docents mostren un alt nivell de comprensió i d'altres tenen dubtes i desconexença. Aquesta variabilitat es deu, en gran part, a la manca de formació en aquest camp. Molts dels docents entrevistats expressen la necessitat de recursos i formació contínua per a poder gestionar adequadament la diversitat afectivosexual a l'aula.

Pel que fa a l'objectiu específic de determinar la formació rebuda dels docents, els resultats mostren que aquesta és insuficient per a garantir una educació inclusiva i respectuosa en relació amb totes les identitats i orientacions sexuals. Els resultats de les entrevistes han revelat que la formació rebuda acostuma a ser opcional, depenent de la iniciativa personal dels docents, però la majoria mai ha rebut cap formació en aquest àmbit. Aquest fet subratlla la importància d'incloure la formació en diversitat afectivosexual de manera obligatòria dins del currículum, durant la formació inicial i contínua.

Les pràctiques educatives dels docents varien considerablement, determinats mestres implementen estratègies inclusives de manera transversal i d'altres es limiten a moments i situacions puntuals. Aquestes diferències evidencien la necessitat de proporcionar als docents recursos i eines pràctiques per a l'ensenyament de la diversitat afectivosexual de manera efectiva.

Els resultats han ressaltat que, per part dels centres educatius, els docents no reben formacions en aquest àmbit. La recerca pretén donar importància a la necessitat que els centres educatius adoptin una postura més proactiva, incorporant la formació en diversitat afectivosexual com

una part del desenvolupament formatiu professional dels docents i informant dels diferents protocols que tenen a la seva disposició, ja que molts d'ells no els coneixen.

Amb la realització d'aquest treball s'ha fet una reflexió sobre la importància de la formació docent en diversitat afectivosexual i, específicament, es posen en relleu les necessitats formatives dels mestres.

En relació amb la pregunta d'investigació, els resultats indiquen que la formació actual del professorat d'Educació Primària de la ciutat de Tarragona en diversitat afectivosexual és insuficient per a garantir una educació inclusiva. Gràcies al recull i a l'anàlisi de les respostes obtingudes mitjançant les entrevistes als docents, s'ha pogut respondre a la pregunta d'investigació i complir tots els objectius prèviament establerts.

Sobre les conseqüències dels resultats obtinguts, es fa evident que existeix la necessitat de desenvolupar polítiques educatives que assegurin la formació inicial i contínua dels docents en diversitat afectivosexual. Aquesta formació hauria de proporcionar coneixements i eines concretes per a la seva aplicació a l'aula. D'aquesta manera, els resultats de la recerca poden ser útils per a dissenyar programes de formació inicial per a futurs mestres, assegurant que tots els educadors tinguin una base sòlida en aquest àmbit des del primer moment.

Durant el procés de recerca hi ha hagut diversos obstacles. Un dels principals ha estat la selecció de docents per a la realització de les entrevistes. Aquest obstacle s'ha superat mitjançant una comunicació clara i garantint el seu anonimat en tot moment. A més, un dels obstacles durant la realització del treball ha sigut la situació personal de la creadora d'aquest Treball de Fi de Grau, que no ha passat per bons moments en l'àmbit emocional. Aquesta circumstància ha pogut afectar el ritme de la recerca, provocant algun retard en la recollida de dades. Tot i aquesta situació, s'ha implementat estratègies per gestionar el temps d'implicació i la cerca de suport addicional, que han permès completar el treball satisfactòriament.

Per a futurs estudis, seria interessant ampliar la mostra, en aquest cas de la ciutat de Tarragona, incloent-hi docents d'altres localitzacions, per poder comparar els resultats i obtenir una visió més àmplia de la situació. També seria interessant investigar quines percepcions tenen els alumnes i les seves famílies sobre la diversitat afectivosexual a les escoles, aconseguint així una perspectiva completa. A més, com a proposta de millora, es plantejaria que la mostra sigui la mateixa pel que fa al nombre de docents dones i docents homes.

El procés de realització d'aquest Treball de Fi de Grau ha sigut enriquidor, no només pel coneixement obtingut, sinó també pel desenvolupament de les capacitats investigadores i la comprensió de la importància de la formació inicial i contínua en temes de diversitat, concretament afectivosexual.

En essència, s'ha assolit l'objectiu de proporcionar una anàlisi detallada de la formació del professorat en aquest àmbit, responnent a la pregunta d'investigació i destacant les necessitats formatives en aquest àmbit. Els resultats obtinguts ofereixen una base sòlida per a futurs dubtes sobre la necessitat de formació en diversitat afectivosexual.

4. BIBLIOGRAFIA

- Ainscow, M. (2001). *Desarrollo de escuelas inclusivas: Ideas, propuestas y experiencias para mejorar las instituciones escolares*. Narcea Ediciones.
- Beauvoir de, Simone. (1989). *El segundo sexo*. Alianza/Siglo XXI, México.
- Bejarano, M. y Mateos, A. (2015). *La educación afectivo-sexual en el sistema educativo español: análisis normativo y posibilidades de investigación*. *Revista Iberoamericana de Estudios en Educación Especial*: 1507-152.
- Berná, D., Cascone, M., & Platero, R. (2012). *¿Qué puede aportar una mirada queer a la educación? Un estado de la cuestión sobre los estudios sobre la LGTBfobia y educación en el Estado español*. *The Scientific journal of Humanistic Studies*, 6(4), 1-11.
- Camacho, J. (2006). *En torno a la formación inicial y permanente del profesorado*. *Avances en supervisión educativa*, (3). Recuperado de <https://avances.adide.org/index.php/ase/article/view/214>
- Domingo, J. (2022). *Formación y competencias docentes en diversidad afectivo sexual del profesorado de Educación Primaria: estudio de caso en Valladolid* [Trabajo Fin de Máster] Universidad de Valladolid.
- Fernández, A. G. (2016). *La educación sexual, una asignatura pendiente en España*. *Biografía*, 9(16), 195-203.
- Franco, M. B., & Jiménez, A. M. (2015). *La educación afectivo-sexual en el sistema educativo español: análisis normativo y posibilidades de investigación*. *Revista Ibero-Americana de Estudos em Educação*, 1507-1522.
- Franco, M. T. B., & Fernández, B. G. (2016). *La educación afectivo-sexual en España. Análisis de las leyes educativas en el periodo 1990-2016*. *Opción*, 32(13), 756-789.
- Grassi, M. P. (2017). *Evolución del concepto de género: Identidad de género y la orientación sexual*. DEPARTAMENTO DE ESTUDIOS, EXTENSIÓN Y PUBLICACIONES BCN, 1-7.

- Glosario de términos sobre diversidad afectivo sexual. *Plan Nacional sobre el Sida, Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad*; 2018.
- Gómez, A.B. (2005). *El impacto de la homofobia y el bullying antigay en los/as jóvenes*, en Genérelo J. y Pichardo J.I. *Homofobia en el sistema educativo*. Cogam: Madrid: 93-105.
- International Commission of Jurists & International Service for Human Rights. (2007). *Principios de Yogyakarta sobre la aplicación de la legislación internacional de derechos humanos en relación con la orientación sexual y la identidad de género*.
- López Soler, N. (2003). *Curso de educación afectivo-sexual: libro de teoría*. Netbiblo: La Coruña.
- López Soler, N. (2015). *La educación afectivo-sexual en el actual y futuro profesorado* [Tesis Doctoral, Universidad de Las Palmas de Gran Canaria]. Recuperado de https://accedacris.ulpgc.es/bitstream/10553/16887/6/0722041_00000_0000.pdf
- Luis, S. S. (2021). *Problemática constitucional del pin parental frente a la educación sexual y de género*. *Cuadernos Constitucionales*, (2).
- Martínez, J.L., González, E., Vicario-Molina, I., Fernández-Fuertes, A.A., Carcedo, R., Fuertes, A. y Orgaz, B. (2013). *Formación del profesorado en educación sexual: pasado, presente y futuro*. *Magister*, 25, 35-42. <https://doi.org/10.17811/msg.25.1.2013.%25p>
- Muela Valles, A. M. (2021). *LA ORIENTACIÓN SEXUAL Y LA IDENTIDAD DE GÉNERO COMO CAUSAS DE DISCRIMINACIÓN. LA LGTBFobia*.
- Osborne, Raquel y Molina Petit, Cristina. (2008). *“Evolución del concepto de género”*. *Revista de metodología de ciencias sociales*, Vol. N°15, (147-182).
- Palacios-Hidalgo, F. J. (2021). *Formación del profesorado de lenguas en diversidad de género y sexual. Una experiencia en entornos online. De Platón al homo technologicus: Las humanidades en el siglo XXI* (p. 113-118).
- Penna, M. T. (2017). *Propuestas curriculares para la formación inicial del profesorado de Educación Secundaria en la atención a las diversidades sexuales y la prevención de la homofobia*. *Hachetetepé. Revista científica de educación y comunicación*, (15), 13-25.

- Pichardo, J., De Setéfano, M., Faure, J., Sáenz, M., y Williams, J. (2015). *Abrazar la diversidad: propuestas para una educación libre de acoso homofóbico y transfóbico*. Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad. Gobierno de España. Madrid.
- Pichardo, J.I. y De Stéfano, M. (eds.) (2015). *Diversidad sexual y convivencia: Una oportunidad educativa*. Universidad Complutense de Madrid: Madrid.
- Ramírez Bravo, A., Martínez José, J. R., & Pérez Lozano, E. A. (2022). *El ABC para conocer a la comunidad LGBT*. *Rarió*, 5, 14.
- Rivas, A. (2019). *LGBTI en Europa: la construcción jurídica de la diversidad*. Tirant lo Blanch.
- Salas, N. & Salas, M. (2016). *Tizas de colores; Hacia la Enseñanza de la Inclusión en la Formación Inicial Docente*. *Revista Latinoamericana de Educación Inclusiva*, 10(2), 73-91. <http://dx.doi.org/10.4067/S0718-73782016000200006>
- Sánchez Torrejón, B. (2021). *La formación del profesorado de Educación Primaria en diversidad sexo-genérica*. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 24(1), 253-266.
- Sánchez Torrejón, B., Escribano, M. y Álvarez, A. (2022). *No hay dos sin tres: sexo, género y sexualidad. Conceptos claves en la formación del profesorado en educación primaria*. En *Mujeres e investigación. Aportaciones interdisciplinares: VI Congreso Universitario Internacional Investigación y Género* (2016), p 695- 709. SIEMUS (Seminario Interdisciplinar de Estudios de las Mujeres de la Universidad de Sevilla).
- Stenhouse, L. (1978). *Case study and case records: towards a contemporary history of education*. *British Educational Research Journal*, 4(2), 21-39.
- Vela, J. A. M. (2017). *La diversidad afectiva sexual y de identidad de género en el marco de la atención a la diversidad*. *Hachetepé. Revista científica De Educación Y Comunicación*, 15: 87-93.
- Venegas, M.M. (2010). *La maldición de ser niña: estructuralismo, postestructuralismo y teoría de la práctica en género y sexualidad*. *Revista de Sociología*, 95(1), 139- 156. <https://doi.org/10.5565/rev/papers/v95n1.675>.

Zuluaga, J. A. C., y Aristizábal, F. M. R. (2020). *Discursos, prácticas y temáticas de maestros y maestras en primera infancia acerca de la diversidad sexual y de género: límites y posibilidades para la consolidación de una educación inclusiva*. *Revista interamericana de investigación, educación y pedagogía*, 13(2), 65-87.

5. ANNEXOS

ANNEX 1: ENTREVISTA TRANSCRITA A UN MESTRE D'ESCOLA PÚBLICA DE TARRAGONA (home, quaranta-sis anys, tutor 5è Primària)

Preguntes personals del principi de l'entrevista:

1. Quins estudis ha cursat

Vaig cursar el que actualment seria el Grau en Educació Primària a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, no recordo ben bé el seu nom.

2. Anys d'experiència com a mestre

Fa uns 20 anys que soc mestre d'Educació Primària, des dels vint-i-cinc anys més o menys fins ara.

3. Treballa en un centre públic, concertat o privat

Actualment treballo en un centre públic de Tarragona.

Part 1: Coneixement sobre diversitat afectivosexual:

1. Podries definir el concepte diversitat afectivosexual?

La diversitat afectivosexual crec que fa referència a les diferents maneres en què les persones expressen els seus sentiments. Potser també inclou les diferents orientacions sexuals i aquestes coses.

2. Sabries dir la diferència entre sexe i gènere?

La diferència entre sexe i gènere... bé, el sexe és sobre els òrgans biològics que tens, oi? I el gènere és... no sé, alguna cosa sobre com et sents o com et veus, suposo.

3. Sabries dir-me quina és la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual?

La diferència entre identitat sexual i orientació sexual... doncs, la identitat de gènere no et sé dir que és... l'orientació sexual és qui t'agrada, cap a qui sents atracció, potser?

Part 2: Formació rebuda:

1. En alguna de les assignatures que vas cursar durant el grau universitari es parlava sobre diversitat afectivosexual? Si és que sí, quina? I què recordes?

Cap ni una.

- a. Creus que és suficient aquesta formació?

No ho sé, potser sí, potser no. Sempre sembla que mai tens prou formació de res, no creus?

- b. Creus que hagués sigut positiu tractar aquest tema?

2. Actualment, has rebut algun tipus de formació sobre aquest tema?

No, no he rebut cap formació recent sobre aquests temes.

3. En una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, quin creus que és el teu grau de coneixement en continguts d'educació en diversitat afectivosexual?

Doncs em posaria al voltant d'un 4 o un 5, crec. No sóc expert ni molt menys. Crec que en sé més de llengua o de mates.

4. T'agradaria formar-te més en aquest àmbit? Creus que és necessari per a tu?

No ho sé. No és que m'apassioni aquest tema, però si fos necessari suposo que ho faria. Tot pot ser interessant, però no sé si és el més important ara mateix.

Part 3: Gestió a l'aula:

1. Creus que és important implementar l'educació afectivosexual en les aules d'Educació Primària?

No ho sé, no he pensat gaire en això. Potser sí, però també podria ser complicat parlar-ne a nens tan petits.

2. Com tractes o implements tu l'educació en diversitat afectivosexual a l'aula?

Realment jo personalment no ho tracto gaire a l'aula. Intento centrar-me en altres coses, que prou feina tenim per a posar-nos en tot això.

3. Consideres que si tinguessis més formació sobre aquest àmbit canviaries la teva forma de tractar-ho dins l'aula?

Suposo que sí, si em formés més, podria ser que ho tractés diferent a l'aula. Però tantes coses hem de tractar, que, com ja t'he dit abans, no sé si és el més important per aprendre ni per ensenyar als alumnes.

Part 4: Tractament en els centres educatius:

1. El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual?

No, el centre no ofereix cap formació específica sobre això.

- a. En cas afirmatiu, cada quant?
- b. En cas negatiu, creus que s'ha plantejat?

Potser ho han considerat, però mai no se n'ha parlat, o jo no he estat al cas. Es parlen tantes coses, que jo ja em perdo.

2. El centre educatiu posseeix o segueix algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual?

No, no tenim cap protocol específic. Potser si el demanes te'l donen, però jo no l'he utilitzat mai.

3. Per acabar, creus que és necessari rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per dur a terme la tasca de mestre?

No tinc la meua resposta gaire clara... suposo que si ho diuen els experts, potser sí que seria necessari, però no ho he pensat gaire.

ANNEX 2: ENTREVISTA TRANSCRITA A UN MESTRE D'ESCOLA CONCERTADA DE TARRAGONA (home, vint-i-nou anys, tutor)

Preguntes personals del principi de l'entrevista:

1. Quins estudis ha cursat

He estudiat Educació Primària amb menció en educació física i tinc també el first certificate en anglès.

2. Anys d'experiència com a mestre

Tinc cinc anys d'experiència.

3. Treballa en un centre públic, concertat o privat

Treballo en un centre concertat de Tarragona.

Part 1: Coneixement sobre diversitat afectivosexual:

1. Podries definir el concepte diversitat afectivosexual?

Crec que és una definició senzilla, penso que és la varietat de cossos, de com ens sentim, de desig sexual, d'atracció i relacions sexuals que avui en dia existeixen.

2. Sabries dir la diferència entre sexe i gènere?

Penso que el sexe són les característiques que tu tens al néixer, és a dir, les característiques que separen biològicament un home d'una dona, un nen d'una nena, el sexe masculí i el sexe femení, digues-li com vulguis, i el gènere realment és com tu et sents, és a dir, si et sents home, si et sents dona, si no t'identifiques. Llavors penso que el sexe és biològicament, de naixement, per dir-ho així, i el gènere és com realment tu et sents.

3. Sabries dir-me quina és la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual?

Identitat de gènere és com tu et defineixes, home, dona, no binari, i orientació sexual és per quin tipus de persona tu et sents atret sexualment o de qualsevol manera, però per qui sents atracció.

Part 2: Formació rebuda:

1. En alguna de les assignatures que vas cursar durant el grau universitari es parlava sobre diversitat afectivosexual? Si és que sí, quina? I què recordes?

Que jo recordi, ja fa uns anys, no vaig cursar cap assignatura de diversitat afectivosexual, cap ni una.

- a. Creus que és suficient aquesta formació?

Òbviament no.

- b. Creus que hagués sigut positiu tractar aquest tema?

Doncs jo crec que sí, perquè al final la societat canvia molt, crec que hi ha un desconeixement, que si tu no t'interesses individualment per aquest tema, hi ha un desconeixement molt gran, i avui en dia crec que el fet de no conèixer o de no indagar o investigar en aquest tema pot ser un problema, perquè jo mateix, per exemple, moltes vegades no puc entendre, no puc comprendre, no sé com es senten perquè realment no m'he trobat en la situació, no m'han format, llavors penso que com a profe, preprofe a la carrera, hauria d'haver-hi una assignatura obligatòria sobre diversitat afectivosexual i òbviament formacions extres una vegada estàs treballant, sobretot, en infants també, però sobretot en adolescents.

2. Actualment, has rebut algun tipus de formació sobre aquest tema?

També t'he contestat a la dos anteriorment realment, no he rebut cap formació, cap ni una.

3. En una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, quin creus que és el teu grau de coneixement en continguts d'educació en diversitat afectivosexual?

I el meu coneixement... un 5 potser. Vull dir, crec que conec el que qualsevol persona pot conèixer, no he indagat, no sé més, no m'han format, tampoc sóc inculte, vull dir, estic posat perquè la meva feina m'ho requereix, però jo et diria un 5. No considero que sigui un entès, la veritat, m'agradaria saber més.

4. T'agradaria formar-te més en aquest àmbit? Creus que és necessari per a tu?

Jo crec que sí, t'agradi més o t'agradi menys, a mi per exemple sí que m'agradaria perquè també treballo amb alumnes de secundària, de primària, i preadolescents, adolescents, i crec que és necessari saber com es senten, però ja et dic, penso que encara que a algú no li interessi hauria de ser una cosa obligatòria.

Part 3: Gestió a l'aula:

1. Creus que és important implementar l'educació afectivosexual en les aules d'Educació Primària?

Sí, cent per cent, sense cap mena de raonament, sí, perquè crec que és un tema que avui en dia es tracta molt, a la nostra societat està molt “en auge” i crec que hi ha un desconeixement molt gran de com aquestes persones es poden sentir, llavors crec que hauríem de tractar com qualsevol altra cosa, com si fos economia.

2. Com tractes o implements tu l'educació en diversitat afectivosexual a l'aula?

Jo no ho implemento perquè considero que no tinc els coneixements com per fer-ho, però ho tracto amb tota la normalitat del món, és a dir, alguna vegada que hem tingut algun conflicte, que ha sortit el tema perquè els nens pregunten, al final és un tema més que s'ha de tractar, un tema més de la societat, que s'ha de normalitzar i se'ls ha de fer entendre als alumnes que hi ha una quantitat de persones molt gran, que tothom no pensa igual, que tothom no és igual, i que les diferències al final ens han de fer créixer, i la meua forma de tractar-ho és des de la normalitat absoluta, si que pot haver-hi coses que a un alumne de primària els hi sobti, però penso que la feina del profe és que això no sorprengui, que això sigui completament acceptat.

3. Consideres que si tinguessis més formació sobre aquest àmbit canviaries la teua forma de tractar-ho dins l'aula?

Potser sí, ja et dic, no ho tracto en profunditat, no ho tracto com si jo en sabés, ho tracto com a persona que entén a altres persones o que respecta a altres persones, des de l'empatia, des del respecte, la normalitat, i des del fet que no tots som igual, pensem igual ni sentim igual. Que si tingués formació potser podria tractar-ho millor? Doncs segur, seguríssim, o podria arriscar-me més, sí, cent per cent.

Part 4: Tractament en els centres educatius:

1. El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual?

Jo penso que no, jo no n'he rebut cap i porto en aquesta escola tres anys, per tant, et diria que no.

- a. En cas afirmatiu, cada quant?
- b. En cas negatiu, creus que s'ha plantejat?

Penso que no, penso que la nostra realitat està orientada a un altre tipus de necessitats com a escola i penso que estem intentant potenciar molt un aspecte i potser no estem pensant en la resta, llavors jo crec que no s'ha plantejat i crec que s'hauria de fer, no al meu centre, a tots.

2. El centre educatiu posseeix o segueix algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual?

Que jo sàpiga no hi ha cap mena de protocol.

3. Per acabar, creus que és necessari rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per dur a terme la tasca de mestre?

Crec que ha quedat clar durant l'entrevista que sí, és cent per cent necessari, des d'infantil fins a secundària, cadascuna amb les seves dificultats i les seves característiques i òbviament segons cada etapa tractaràs unes coses o unes altres, però cent per cent sí, primer pels mestres, perquè penso que això és una cosa amb la qual hem de tractar, com qualsevol altra cosa a l'aula, perquè és una cosa que al carrer es viu, és una cosa que encara avui genera polèmiques i discussions i això pot generar discussions a l'escola perfectament, per tant, crec que és necessari formar-se, i, en segon lloc, pels alumnes, òbviament, com a més coneguis, més ajudes o més entens.

ANNEX 3: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA CONCERTADA DE TARRAGONA (dona, cinquanta-cinc anys, tutora 2n Primària)

Preguntes personals del principi de l'entrevista:

1. Quins estudis ha cursat

Jo tinc, en aquella època, era diplomatura en professorat d'EGB especialitat preescolar. Després també vaig fer el postgrau en trastorns del llenguatge i de la parla i el màster en neurociència i intel·ligències múltiples aplicades a l'educació. Això com a estudis més reglats, després tinc altres tipus de formacions en psicomotricitat, en llengua anglesa, mindfulness...

2. Anys d'experiència com a mestre

Molts, estem l'any 2024, doncs aquest any farà trenta-tres anys.

3. Treballa en un centre públic, concertat o privat

Sempre he treballat a la mateixa escola, concertada.

Part 1: Coneixement sobre diversitat afectivosexual:

1. Podries definir el concepte diversitat afectivosexual?

El concepte diversitat afectivosexual... no et sé donar una definició reglada, però quan jo ho sento a mi em ve la idea de respecte a la diversitat, respecte als diferents tipus de persona d'inclinació o orientació sexual i afectiva.

2. Sabries dir la diferència entre sexe i gènere?

El gènere és masculí o femení, o ni masculí ni femení, i el sexe per mi és un concepte més físic o fisiològic.

3. Sabries dir-me quina és la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual?

No m'ho havia plantejat mai, potser identitat de gènere seria per dir-ho d'alguna manera el que ets i orientació sexual és el que sents.

Part 2: Formació rebuda:

1. En alguna de les assignatures que vas cursar durant el grau universitari es parlava sobre diversitat afectivosexual? Si és que sí, quina? I què recordes?

No, en els meus estudis reglats no.

- a. Creus que és suficient aquesta formació?
- b. Creus que hagués sigut positiu tractar aquest tema?

Jo crec que l'educació ha d'anar acord amb la societat, llavors evidentment quan jo vaig estudiar potser aquest plantejament a escala social no existia, que no vol dir que no existís, em refereixo al plantejament. Però jo crec que ara la societat sí que ho planteja i sí que es donen aquests casos així que jo crec que sí, no se si una assignatura completa, no ho sé, però... Bé sí, ja que ara les assignatures van amb mòduls i pot ser una assignatura d'un sol semestre... vull dir, que sí, sí que estaria bé que estigués.

2. Actualment, has rebut algun tipus de formació sobre aquest tema?

Formació reglada no, però sí que he rebut informació.

3. En una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, quin creus que és el teu grau de coneixement en continguts d'educació en diversitat afectivosexual?

Jo crec que un 8.

4. T'agradaria formar-te més en aquest àmbit? Creus que és necessari per a tu?

Home jo crec que sí que estaria bé, pel que t'he dit abans, la societat ara planteja una sèrie de qüestions que evidentment és com tot, si tothom ho tractés des del respecte i l'empatia no caldria ni fer cursos, però com que poden sorgir situacions conflictives o problemàtiques, que potser ara mateix ni me les plantejo, perquè a mi ni se m'acudiria, però poden sortir, o per exemple doncs per, ja que tractem amb infants, pot ser que hi hagi confusió, neguit, incomprensió, llavors seria bo tenir formació, primer per orientar i per donar suport a tots els nens, i concretament pels que puguin tenir algun tipus de conflicte en aquest sentit, i formació per saber canalitzar i saber resoldre situacions conflictives.

Part 3: Gestió a l'aula:

1. Creus que és important implementar l'educació afectivosexual en les aules d'Educació Primària?

Jo estic a cicle inicial, jo crec que a cicle inicial tenir una matèria només d'això potser no, però nosaltres que fem i cada cop més situacions més globalitzades d'aprenentatge, i més ara que anem de cara a les situacions d'aprenentatge, doncs sí que es pot incloure aquest apartat. Jo crec que val més tenir-ho present sempre que no pas tractar-ho, per dir alguna cosa, un mes a l'any. Vull dir, tenir sempre aquest aspecte present i anar fent.

2. Com tractes o implementes tu l'educació en diversitat afectivosexual a l'aula?

Potser no cal una activitat, nosaltres treballem mitjançant neuroambients. Per exemple, dir doncs un cop al trimestre, quan fem el de medi natural que pugui sortir això. I si és una mica forçat entrar-ho aquí, tenim la sort de tenir altres assignatures com "Projecte Som Persones", KiVa... vull dir, que és molt fàcil introduir-ho.

3. Consideres que si tinguessis més formació sobre aquest àmbit canviaries la teva forma de tractar-ho dins l'aula?

Si es fa una formació és perquè influeixi, està clar, si fas una formació és per aprendre, que jo no considero que el que faig estigui malament, però si tens més informació ho pots abarcar o pots tractar d'una altra manera.

Part 4: Tractament en els centres educatius:

1. El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual?

Com ja t'he dit abans, informació sí, formacions no.

- a. En cas afirmatiu, cada quant?
 - b. En cas negatiu, creus que s'ha plantejat?
2. El centre educatiu posseeix o segueix algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual?

Sí, hi ha un protocol. Nosaltres tenim accés, de fet jo en el seu moment el vaig estar mirant, està al Drive de l'escola perquè qualsevol profe el pugui consultar.

3. Per acabar, creus que és necessari rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per dur a terme la tasca de mestre?

Jo crec que sí, a més a més, pensant-ho bé, a totes les etapes, perquè doncs el que et deia, cicle inicial pot tenir unes característiques, ho pots tractar d'una manera, a cicle mitjà comencen a haver-hi un altre tipus de coses i evidentment a cicle superior n'hi ha unes altres, vull dir que això que dèiem abans de la part més emocional o de desenvolupament de la personalitat, però també hi ha la part fisiològica, biològica, doncs clar, potser depèn de l'etapa prima més una que l'altre. Jo crec que és anar tractant-ho amb els diferents aspectes que hi pot haver, en totes les etapes, i no cal dir ja a l'ESO.

ANNEX 4: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA PÚBLICA DE TARRAGONA (dona, trenta-cinc anys, tutora 1r de primària)

Preguntes personals del principi de l'entrevista:

1. Quins estudis ha cursat

Vaig estudiar Educació Primària a la Universitat de Barcelona i vaig fer les oposicions per entrar a l'escola pública a Tarragona.

2. Anys d'experiència com a mestre

Fa uns nou anys que treballo en una escola.

3. Treballa en un centre públic, concertat o privat

Treballo en un centre públic de Tarragona.

Part 1: Coneixement sobre diversitat afectivosexual:

1. Podries definir el concepte diversitat afectivosexual?

La diversitat afectivosexual crec que fa referència a la variabilitat de les orientacions sexuals, identitats de gènere i expressió de gènere que existeixen en la societat actual.

2. Sabries dir la diferència entre sexe i gènere?

El sexe fa referència a les característiques biològiques d'una persona, mentre que el gènere és una construcció social que ens associa a ser homes o a ser dones segons els rols que determinen.

3. Sabries dir-me quina és la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual?

La identitat de gènere considero que és com una persona es veu a si mateixa en termes de sexe, mentre que l'orientació sexual es refereix a cap a qui et sents atret, cap a on t'orientes.

Part 2: Formació rebuda:

1. En alguna de les assignatures que vas cursar durant el grau universitari es parlava sobre diversitat afectivosexual? Si és que sí, quina? I què recordes?

Durant la carrera, es van abordar temes com aquests principalment en assignatures com, si no recordo malament, Psicologia de l'Educació i a Ciències Socials. El que sí que recordo és que es destacava sempre una educació inclusiva que respectés la diversitat de totes les persones. Però crec que la formació en aquest àmbit no va ser prou extensa ni profunda.

a. Creus que és suficient aquesta formació?

No, no crec que fos suficient. Crec que un tema com aquest necessita formacions més profundes, i a la universitat es va tractar molt per sobre.

b. Creus que hagués sigut positiu tractar aquest tema?

2. Actualment, has rebut algun tipus de formació sobre aquest tema?

Sí, he rebut formació, ja que m'he interessat sobre aquest tema i vaig apuntar-me a unes formacions sobre diferents tipus de diversitat.

3. En una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, quin creus que és el teu grau de coneixement en continguts d'educació en diversitat afectivosexual?

En una escala del 0 al 10, em donaria un 7. Crec que tinc un bon coneixement del tema i m'interessa, però sempre hi ha marge per aprendre i millorar.

4. T'agradaria formar-te més en aquest àmbit? Creus que és necessari per a tu?

Sí, ja que considero que sempre ha sigut un tema tabú i com a mestra m'agradaria canviar-ho i normalitzar-ho, educant en aquests valors als meus alumnes.

Part 3: Gestió a l'aula:

1. Creus que és important implementar l'educació afectivosexual en les aules d'Educació Primària?

Sí, ho considero molt important, ja que aquest tipus d'educació ajuda a crear entorns escolars molt més positius, inclusivament i segurs per tots els alumnes.

2. Com tractes o implementes tu l'educació en diversitat afectivosexual a l'aula?

A l'aula, tracto la diversitat afectivosexual de manera natural i integrada en el currículum, adaptat a primer de primària, el curs en el qual estic de tutora. Utilitzo molts tipus d'activitats, els llegeixo contes, tenim petites converses que promouen el respecte cap a tothom.

3. Consideres que si tinguessis més formació sobre aquest àmbit canviaries la teva forma de tractar-ho dins l'aula?

Sí, crec que si tingués més formació podria seguir estratègies més efectives i inclusives dins la meua aula i a l'escola en general.

Part 4: Tractament en els centres educatius:

1. El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual?

No, el centre educatiu no ens ha ofert mai una formació d'aquesta temàtica.

- a. En cas afirmatiu, cada quant?
- b. En cas negatiu, creus que s'ha plantejat?

Jo vull pensar que sí que ho han plantejat, perquè actualment considero que són necessàries aquestes formacions, però no s'ha dit mai res al respecte.

2. El centre educatiu posseeix o segueix algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual?

L'escola posseeix un protocol que poden visitar tots els mestres i consultar el que faci falta.

3. Per acabar, creus que és necessari rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per dur a terme la tasca de mestre?

En aquesta pregunta crec que tinc la resposta bastant clara. Sí, és imprescindible rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per a ser un bon mestre. Aquesta formació ha de ser continuada i permanentment actualitzada, per respondre a les necessitats dels alumnes i de la societat actual en general.

ANNEX 5: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA PÚBLICA DE TARRAGONA (dona, cinquanta-cinc anys, cap d'estudis i tutora)

Preguntes personals del principi de l'entrevista:

1. Quins estudis ha cursat

He fet estudis de magisteri fins al C1 de l'Escola Oficial d'Idiomes.

2. Anys d'experiència com a mestre

Trenta anys justos, aquest any. Ho sé segur perquè estic d'aniversari.

3. Treballa en un centre públic, concertat o privat

Sempre he treballat en un públic.

Part 1: Coneixement sobre diversitat afectivosexual:

1. Podries definir el concepte diversitat afectivosexual?

És un concepte molt ampli, penso que comprèn moltes coses més enllà del gènere i la identitat sexual de cadascú, però bé, entenc que és la sensibilitat envers l'experiència que cadascú viu amb el seu propi cos i amb la seva pròpia identitat sexual. Jo ho entenc així.

2. Sabries dir la diferència entre sexe i gènere?

Sexe entenc que és el tema genital i el gènere és si ets home o dona o com et sentis. Diríem que és la diferència física i psíquica.

3. Sabries dir-me quina és la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual?

Jo crec que identitat de gènere va més cap a aquest fet de com et sentis tu internament, orientació sexual crec que va més en relació amb cap a qui et sentis atret sexualment.

Part 2: Formació rebuda:

1. En alguna de les assignatures que vas cursar durant el grau universitari es parlava sobre diversitat afectivosexual? Si és que sí, quina? I què recordes?

Quan jo estudiava la veritat és que no.

- a. Creus que és suficient aquesta formació?
- b. Creus que hagués sigut positiu tractar aquest tema?

Penso que en aquell moment també hagués sigut interessant, en aquell moment no es parlava tant d'identitats sexuals però sí d'orientacions sexuals, i penso que ja hi havia molta gent amb diferents sensibilitats al respecte i amb diferents orientacions. No et sabia dir que fos negatiu ni positiu perquè sempre ho vaig viure des del respecte cap a la diversitat, no vaig viure-ho mai d'una forma repressiva, potser si ho hagués vist d'una forma més censoradora sí que diria “doncs molt malament”, és a dir, no es va parlar, però tampoc es va sentir com una funció castradora o demonitzadora envers determinades orientacions o identitats sexuals. Jo personalment no ho vaig viure mai d'aquesta manera.

2. Actualment, has rebut algun tipus de formació sobre aquest tema?

No, sobre aquest tema no hem rebut mai formacions. Bé, menteixo, una formació específica com a tal no es pot dir, però va ser un assessorament que vam sol·licitar quan ens vam trobar amb un cas d'un infant que presentava una sèrie de característiques, per exemple es volia posar sempre els jerseis com si fossin els cabells llargs, demanava que li diguéssim amb un altre nom i demès i en aquell moment les tutores i nosaltres mateixos no sabíem ben bé què fer. Vam buscar orientació amb l'EAP i no sabíem ben bé si era bo continuar potenciant-li això, si havíem de passar-ho més per alt i veure per on sortíem... no sabíem ben bé com actuar, era potser la primera vegada que ens hi trobàvem. Llavors, vam demanar orientació amb l'EAP i ens van recomanar una entitat d'aquí de Tarragona, que ara no recordo el nom, que està especialitzada en aquests temes, i van venir a informar-nos. És a dir, més que formació va ser una orientació en el moment que ho vam requerir.

3. En una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, quin creus que és el teu grau de coneixement en continguts d'educació en diversitat afectivosexual?

Jo crec que 6, per sort la meva filla m'informa de diversos temes i em té bastant al dia. La meva filla és una font d'informació brutal d'aquestes coses. És veritat que a vegades ens costa saber-ho tot perquè hi ha una diversitat tan enorme que ja hi devia ser, però nosaltres no érem conscients. També suposo que és perquè ara se li posa nom, que a vegades ho trobo una mica perillós, perquè penso “ostres, de debò és tan necessari posar nom, etiquetar-se tant?”, penso que les persones som persones. Però clar, imagino que hem arribat aquí perquè prèviament hi ha hagut una lluita per donar aquesta visibilitat, per tant, entenc el perquè, però em fa por “morir d'èxit”, perquè penso que això a la llarga potser ens fa oblidar que les persones som persones i l'ideal és que cadascú visqui la seva sexualitat com vulgui, s'expressi com es sent, sense necessitat que això sigui el “late motive” de res. Però bé, suposo que encara falta molt per poder

arribar a aquest punt. Poc a poc, però ja et dic, un 6, em falten 4 punts eh, necessito bastant de camí!

4. T'agradaria formar-te més en aquest àmbit? Creus que és necessari per a tu?

Sí, segurament si fos professora de secundària seria una prioritat absoluta, és cert que som a primària i no vol dir que no sigui necessari, ja comencen a veure i a tenir aquesta sensibilitat perquè ho tens a l'escola, perquè és una realitat que vas vivint, de moment, però la canalla té un marge molt gran, comencen amb 3 anys, acaben amb 12, llavors segurament és una formació que hauríem de fer tots, també et dic, en tenim tantes d'altres que al final hi ha un moment que has de prioritzar i penso que és un tema que a la primària que doncs això, quan tens dubtes, quan veus que una criatura ho està patint, i pot ser que estigui patint justament per tenir un qüestionament en aquest aspecte, el que fas és demanar ajuda focalitzant en aquesta criatura, més que una formació genèrica, que segurament també hi hauria de ser, però realment les formacions a l'escola, ja ho veuràs, són moltes i molt variades, moltes d'elles sempre van molt enfocades cap a l'educació emocional, i aquesta educació emocional és molt transversal, on també es toca això. Ara, una única i exclusivament focalitzada en això, segurament sí que l'hauríem de tenir, però no l'hem tingut.

Part 3: Gestió a l'aula:

1. Creus que és important implementar l'educació afectivosexual en les aules d'Educació Primària?

Sí, igual que implementem la coeducació, igual que l'empoderament de la dona, que a mi personalment m'agrada més dir-li igualtat, seria interessant introduir això també. Això sí que trobo que seria necessari justament a primària perquè després a secundària hi ha moltes situacions en què tot això manca d'empatia i tot el que consideren diferent peta més. De totes maneres, penso sempre que tot això s'ha d'enfocar més cap al respecte i l'empatia cap a les persones, o sigui a primària es treballa molt l'educació emocional en tots els aspectes. Nosaltres fem una formació d'escola restaurativa que justament parla de tot això, d'aquesta mediació i posar-se en el lloc de l'altre. Penso que aquesta és la base d'aquest tipus d'educació i sobretot centrar-se en les emocions. Penso que no és necessari focalitzar-ho només en un dels aspectes de l'educació emocional sinó que ha de ser transversal a tot.

2. Com tractes o implements tu l'educació en diversitat afectivosexual a l'aula?

Treballem molt, com ja t'he dit, la coeducació, igualtat, respecte cap als altres, sobre diversitat en general, sobre canvis puberals, els canvis del cos, sobre com es senten amb el seu propi cos, per tant, no són xerrades literalment afectivosexuals, però aquest tema sempre hi entra. Sobretot amb els més grandets, a partir de quart de primària, aquestes xerrades que a l'escola anomenem "a mi que em passa?", sempre van lligades amb això. Entendre que els hi passa i a partir d'allí què fem.

3. Consideres que si tinguessis més formació sobre aquest àmbit canviaries la teva forma de tractar-ho dins l'aula?

Part 4: Tractament en els centres educatius:

1. El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual?
 - a. En cas afirmatiu, cada quant?
 - b. En cas negatiu, creus que s'ha plantejat?
2. El centre educatiu posseeix o segueix algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual?

Hi ha, el Departament d'Educació té protocols al respecte, nosaltres no n'hem hagut de seguir mai cap perquè no ens hi hem trobat encara, però som conscients que és un dels protocols que hi ha en el Departament.

3. Per acabar, creus que és necessari rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per dur a terme la tasca de mestre?

Sí, però crec que hi ha altres formacions inicials que són més importants, sense restar-li importància a aquesta part, però insisteixo que la tasca de mestre passa per tenir una educació emocional enorme, no només per generar possibilitats als alumnes que entenguin les seves emocions i les seves habilitats, sinó també per controlar la classe, per dominar-la i per saber com gestionar la motxilla que cada alumne porta a l'esquena. Vull dir, jo no crec que sigui imprescindible ara mateix, segurament això serà una conseqüència d'haver tingut prèviament altres formacions d'àmbit emocional que seran molt necessàries.

ANNEX 6: ENTREVISTA TRANSCRITA A UNA MESTRA D'ESCOLA CONCERTADA DE TARRAGONA (dona, vint-i-vuit anys, tutora)

Preguntes personals del principi de l'entrevista:

1. Quins estudis ha cursat

He estudiat el grau d'Educació Primària.

2. Anys d'experiència com a mestre

Porto 6 cursos d'experiència.

3. Treballa en un centre públic, concertat o privat

Treballa en un centre concertat de Tarragona.

Part 1: Coneixement sobre diversitat afectivosexual:

1. Podries definir el concepte diversitat afectivosexual?

Doncs jo ho definiria com la varietat que pot haver d'identitats de gènere, d'orientacions sexuals, de formes de sentir-se un o una, ho definiria una mica així, trobo que és una mica complexa de definir bé, però jo crec que és això.

2. Sabries dir la diferència entre sexe i gènere?

Crec que sexe és l'atracció sexual que puguis sentir cap a una altra persona i el gènere és com et defineixes tu com a individu o persona, com et sents.

3. Sabries dir-me quina és la diferència entre identitat de gènere i orientació sexual?

Crec que una mica el mateix, identitat de gènere és una mica com tu t'identifiques, com el gènere, i l'orientació sexual doncs el que t'atrau.

Part 2: Formació rebuda:

1. En alguna de les assignatures que vas cursar durant el grau universitari es parlava sobre diversitat afectivosexual? Si és que sí, quina? I què recordes?

La veritat és que no, en cap estudi. He anat a alguna xerrada sobre educació sexual, però tampoc era el tema que predominava gaire, sí que en parlava, però no era el tema principal.

- a. Creus que és suficient aquesta formació?
- b. Creus que hagués sigut positiu tractar aquest tema?

2. Actualment, has rebut algun tipus de formació sobre aquest tema?

No, no he rebut mai formacions sobre aquest tema.

3. En una escala del 0 al 10, sent 0 el mínim i 10 el màxim, quin creus que és el teu grau de coneixement en continguts d'educació en diversitat afectivosexual?

Et diria que probablement un 7 o 8, perquè considero que tinc coneixement, però més social, del que he pogut veure, viure, llegir, però no per cap formació específica que hagi rebut mai, sinó pel meu propi interès, però tampoc em considero cap experta en el tema, per tant més o menys em posaria aquesta nota.

4. T'agradaria formar-te més en aquest àmbit? Creus que és necessari per a tu?

Doncs sí m'agradaria formar-me i crec que sí és necessari perquè la diversitat a l'aula cada cop és més, diversitat de tots tipus parlo, i hem d'estar preparats per qualsevol mena de diversitat, el que sí que és cert és que si com a mestre conto les hores reals de formació, de feina i de tot el que hi ha te'n queden poques i queden massa temes per treballar, per formar-te, i considero que no se li dona prioritat a aquest tema. Però jo personalment sí que ho trobo necessari i sí que m'agradaria fer formació.

Part 3: Gestió a l'aula:

1. Creus que és important implementar l'educació afectivosexual en les aules d'Educació Primària?

Sí, crec que és important, sobretot si hi ha curiositat, si hi ha preguntes, si es parla com un tema normal a classe, doncs parlar amb propietat, saber del que es parla i ser conscients de la diversitat que hi ha.

2. Com tractes o implements tu l'educació en diversitat afectivosexual a l'aula?

La veritat és que no l'implemento com a tal, no he fet mai cap activitat que treballi això, sí que han sigut temes doncs que al llarg d'aquests sis anys han sortit, sobretot surten a classes de quart, cicle superior, i jo ho tracto amb tota la normalitat del món i naturalitat, el típic que quan algun nen diu "té núvia" jo dic sempre "o nòvio", vull dir, jo ho tracto com una cosa normal, com alguna cosa que ho incloc en els aprenentatges que dones dia a dia, no parlo ni d'assignatures ni de conceptes, sinó com a mestre els valors i el que intentes ensenyar-los als alumnes i, per tant, ho tracto més d'aquesta manera, però no ho he implementat com a alguna cosa a treballar conscientment, com a situació d'aprenentatge.

3. Consideres que si tinguessis més formació sobre aquest àmbit canviaries la teva forma de tractar-ho dins l'aula?

Doncs segurament sí, perquè contra més informació tens, més coneixement tens, més conscient ets, i per tant sempre aprens formes noves de tractar-ho i de treballar-ho, per molt que jo ho intenti fer el millor que sé, estic segura que desconec moltes coses que em podrien fer tractar-ho d'una altra manera, no sé si millor o pitjor, però em donaria recursos per treballar-ho.

Part 4: Tractament en els centres educatius:

1. El centre educatiu ofereix formacions sobre educació en diversitat afectivosexual?

Cap al professorat no s'han fet.

- a. En cas afirmatiu, cada quant?
- b. En cas negatiu, creus que s'ha plantejat?

Plantejar-se potser sí, ja que hi han hagut casos de canvis de gènere a l'escola i crec que tenim un protocol o alguna cosa, però no és un tema que hàgim rebut formacions els mestres. Més que res els mestres de l'ESO sí que van tenir alguna reunió per parlar del tema, de com tractar-ho i tal però res més.

2. El centre educatiu posseeix o segueix algun tipus de protocol sobre educació afectivosexual?

Em consta que sí que en tenim algun, però com et dic, quan es va fer jo ja no tenia aquest alumne, l'alumne ja estava a l'ESO i, per tant, als mestres de Primària no se'ns va informar gaire. Em vol sonar que a l'ESO sí, però no t'ho sé dir amb certesa.

3. Per acabar, creus que és necessari rebre formacions sobre educació en diversitat afectivosexual per dur a terme la tasca de mestre?

A veure, no crec que sigui supernecessari com a imprescindible, ja que jo parteixo de la base que qualsevol bon mestre ha de tenir uns certs valors que impliquen el tracte amb respecte i amb total normalitat i inclusió de la diversitat afectivosexual. Llavors com a supernecessari per fer la tasca de mestre no, però sí que ho veig necessari per poder millorar aquesta tasca, per poder fer-ho el millor possible i sobre tot perquè sóc molt conscient que la gent en general i els claustrats són molt envellits, o hi ha molts tipus d'opinions, que necessitin molta més formació de la que ara tenim i molta més informació. O sigui, sí, ho veig necessari i ho veig bé perquè no tothom pensa com nosaltres, ja m'entens.